

TOULKY SRDCEM ČESKÉHO RÁJE

Soubor materiálů k realizaci programu

Příloha č. 1

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

1

Příloha 4.1.2 – Laminované karty míst

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

Husův sbor

Městská knihovna Antonína Marka

Policie ČR

SUPŠ a VOŠ Turnov

Sokol a Městský stadion Ludvíka Daňka

Nová radnice a městská policie

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

**Votrubicova
elektrárna**

staré kino

**synagoga
a ulice Krajiřova**

**městské
divadlo**

radnice

**chrám Narození
Panny Marie**

**pošta a kostel sv.
Františka z Assisi**

**náměstí Českého ráje
a mariánský sloup**

**Muzeum
Českého ráje**

Příloha 4.2.1 – Fotografie míst a osobností

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

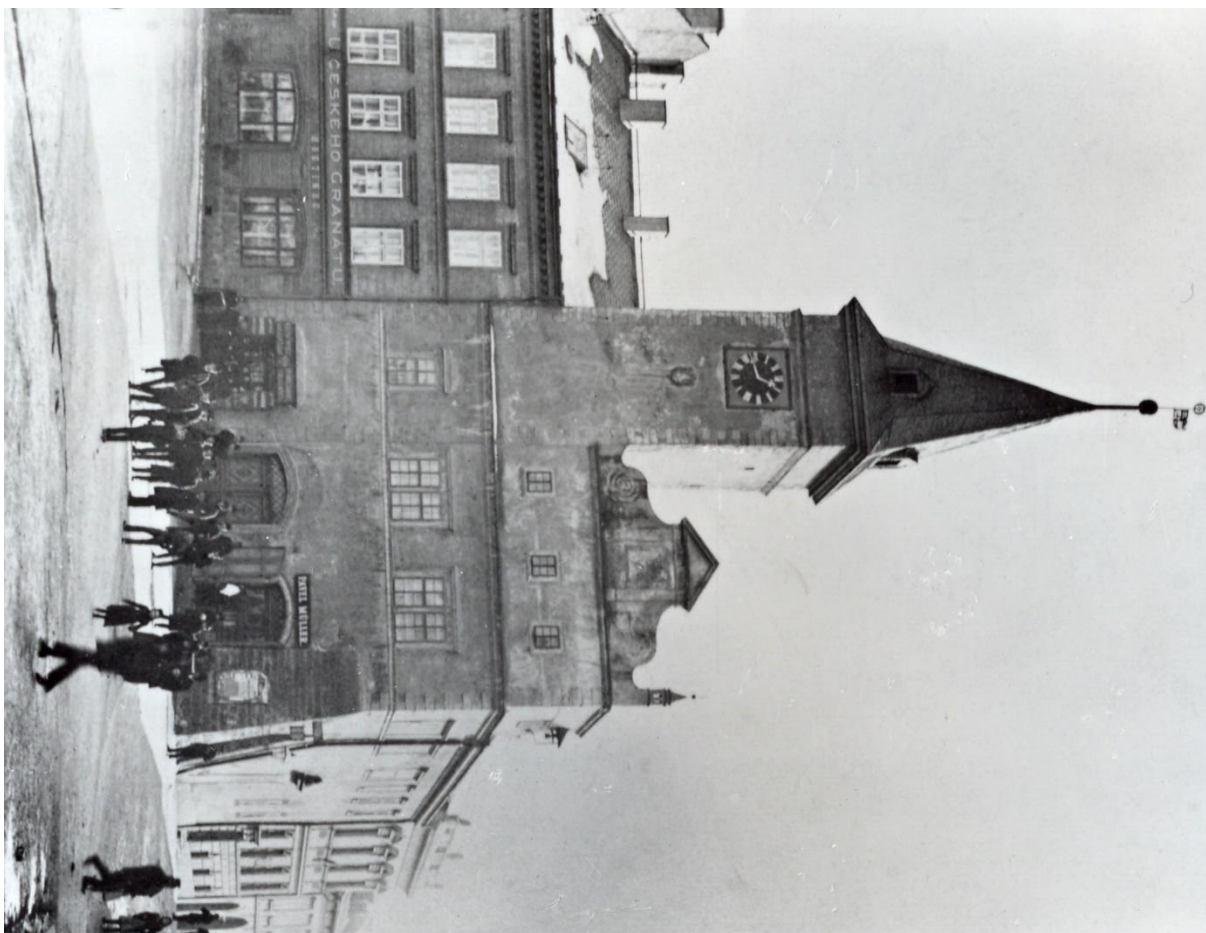
EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

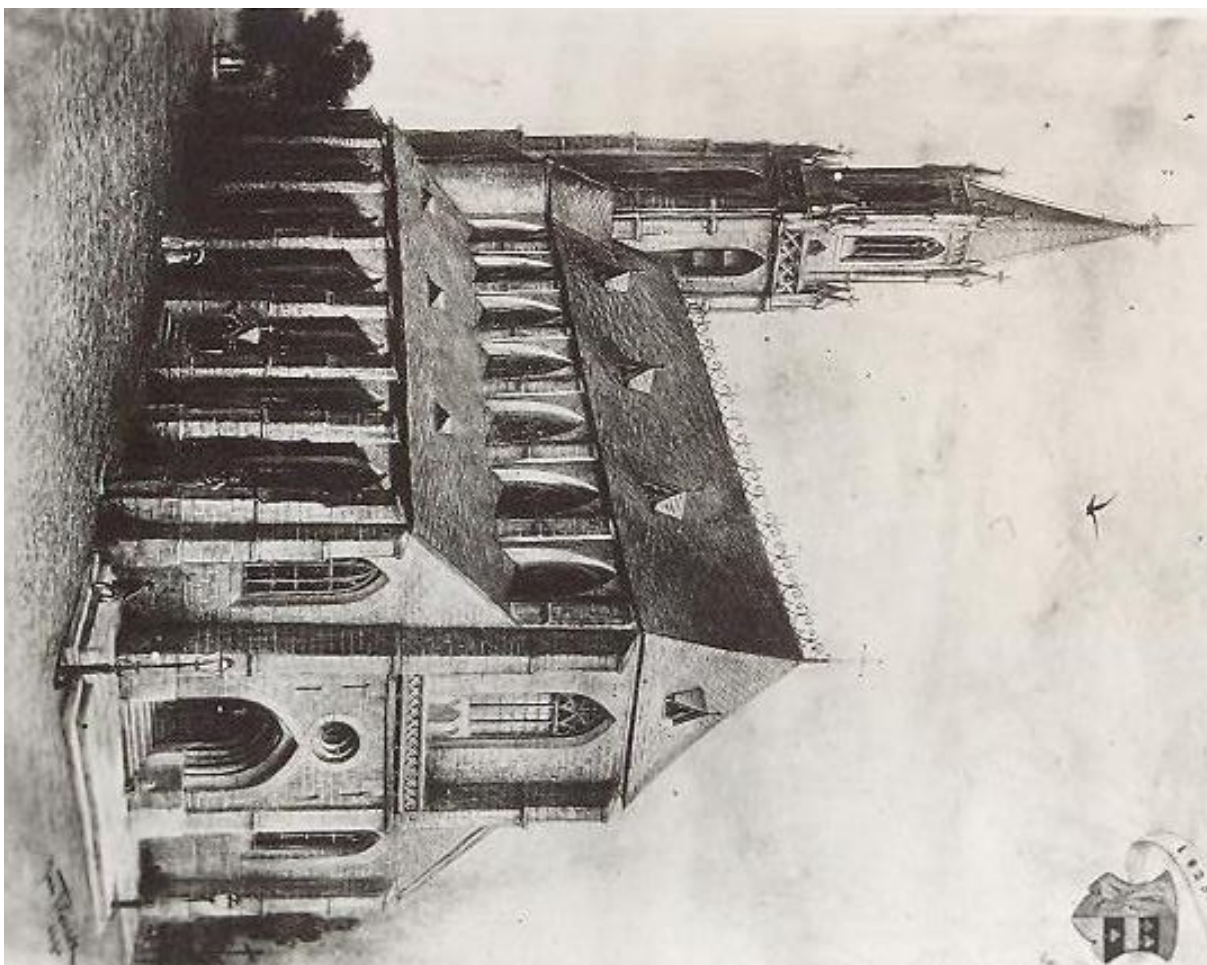
EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

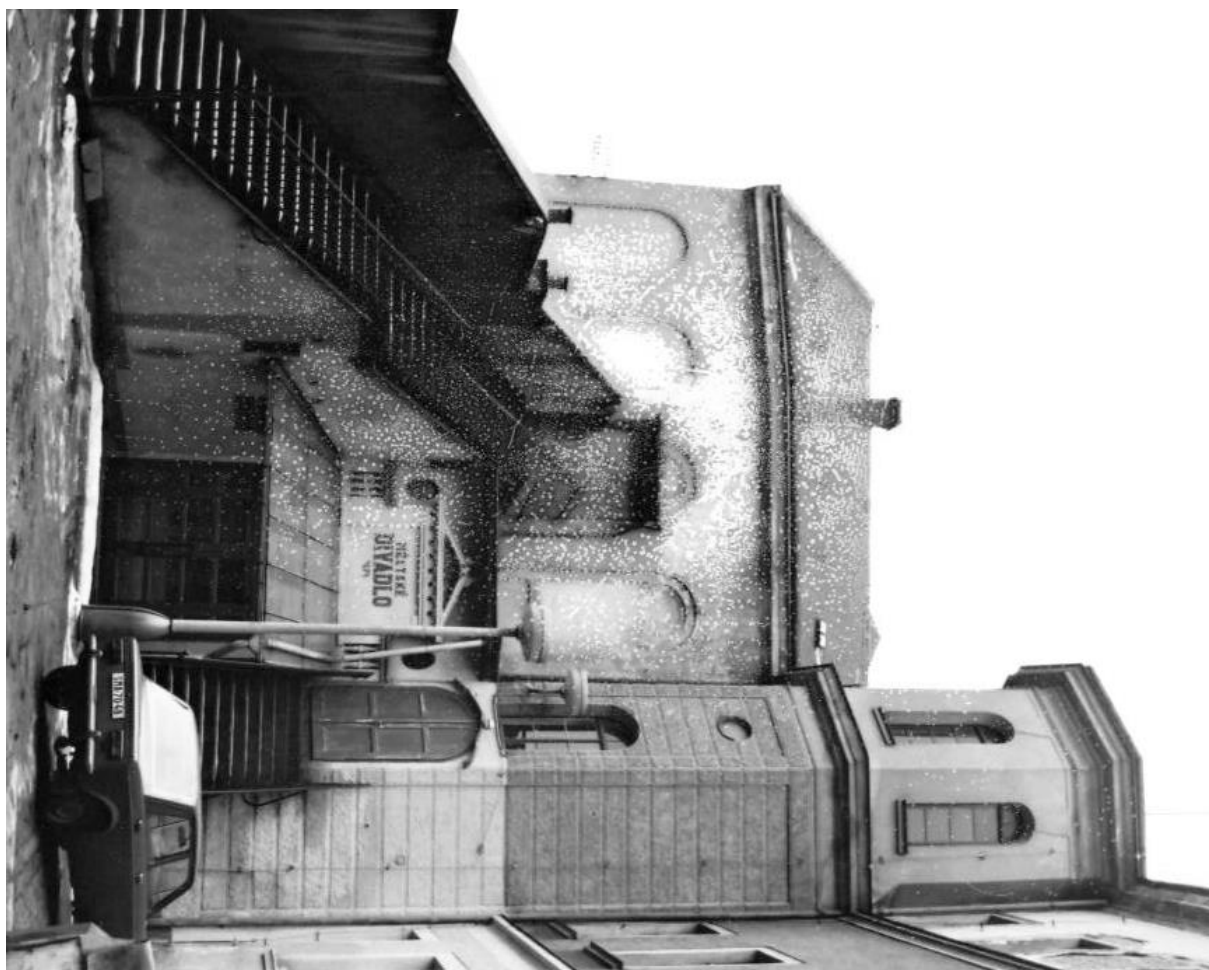
MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

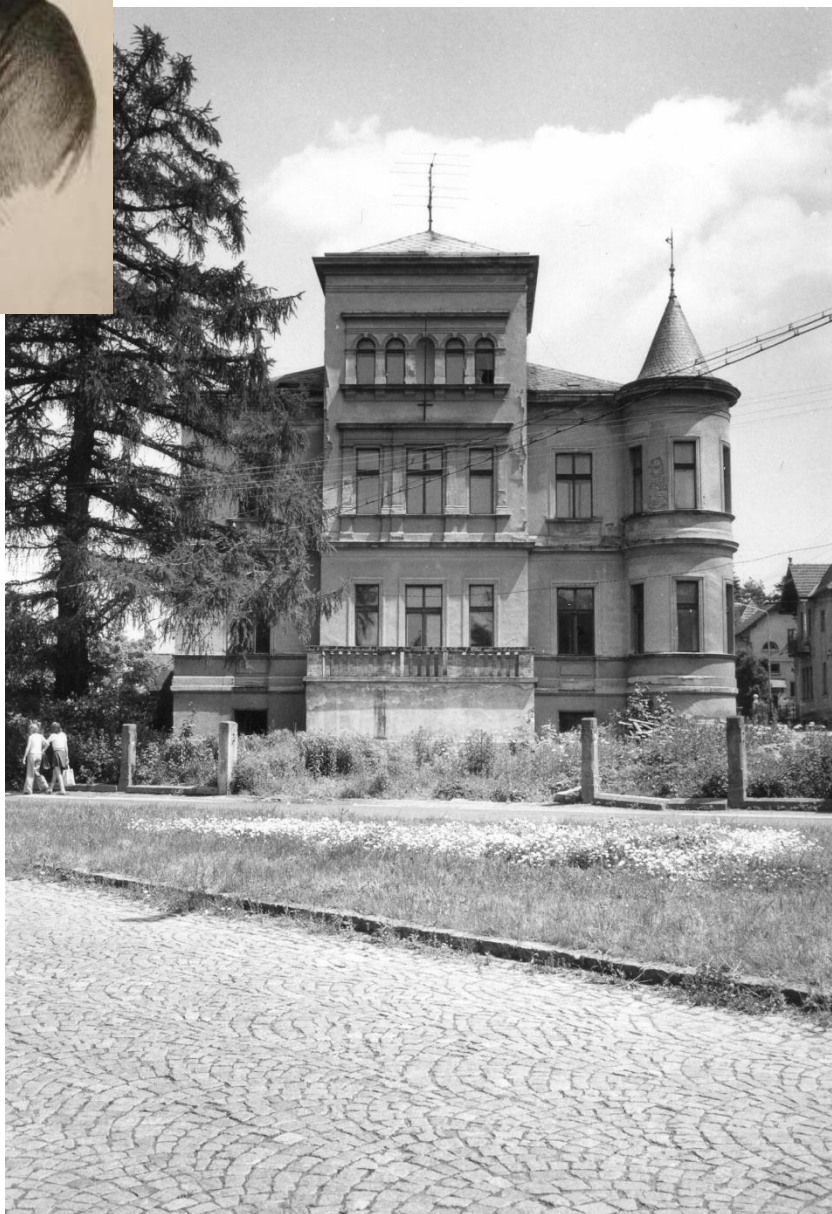
EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Příloha 4.2.2 – Krátké texty k fotografiím a místům

Vznik turnovské knihovny je spojen se jménem Antonína Marka, který v roce 1820 založil první čtenářskou společnost ve městě. Do současné budovy se knihovna přesunula v roce 1986. Předtím byly knihy uchovávány různě po Turnově – ve školách, v hotelu Slávie či na radnici.

„Šperkárna“ vznikla v roce 1884 jako odborná škola na broušení, zasazování a rytí kamenů. Původně našla útočiště v hotelu Slávie v Hluboké ulici a posléze ve škole na náměstí (dnešní základní umělecké škole). Budova, kde střední uměleckoprůmyslová škola sídlí dodnes, byla dostavěna roku 1910.

Roku 1882 proběhlo otevření budovy sirotčince Jana Skály. V sirotčinci se starali o děti, které ztratily rodiče. Turnovský rodák a mecenáš Jan Skála byl stavitel, podílel se zejména na úpravách říčních koryt a silnic.

Elektrárna Emila Votrubce u Malé Jizery zahájila provoz v roce 1906 jako druhá elektrárna ve městě. Vznikla přestavbou mlýna, který byl označován jako Podkostelní. Zavedení elektřiny po městě chvíli trvalo, a tak se i nadále používaly například pochodně či petrolejové lampy.

Kino na Trávnících bylo otevřeno v roce 1930. Při jeho stavbě byla zbourána tamní kaplička se sochou Panny Marie.

První židovské synagogy v Turnově byly dřevěné a staly se oběťmi městských požárů. Nová synagoga byla dostavěna na rohu židovské čtvrti v roce 1719, tentokrát již jako zděná kamenná budova.

Stavba městského divadla v Turnově proběhla v roce 1874, společně s přeměnou domu čp. 146 na hotel Slávie. Původně se do něho vcházelo velkým průjezdem budovou hotelu.

V radnici sídlila městská správa v čele se starostou. Radniční budova patřila vždy k budovám nejvýstavnějším, navenek reprezentujícím hospodářskou a právní úroveň města.

Hlavní turnovská kašna byla na náměstí, voda do ní byla přiváděna dřevěným vodovodním potrubím. Městské kašny byly nejen zdrojem pitné vody pro obyvatele města, ale také zdrojem vody v případě požárů. Kašny se tehdy, oproti současnosti, na zimu nevypouštěly, ale zabednily se prkny a kohouty, včetně pumpy, a obalily se slámou.

Budova současného chrámu Narození Panny Marie byla slavnostně vysvěcena v roce 1853. Jeho zamýšlená podoba s vysokou věží se kvůli technickým problémům nerealizovala.

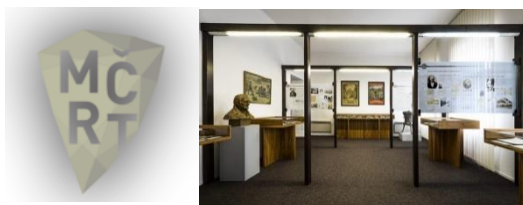
V roce 1886 bylo v Turnově založeno muzeum. Základem sbírek se staly historické exponáty, umělecké památky či archeologické nálezy. Původně byly předměty přechovávány v budově radnice. Do domu čp. 71 ve Skálově ulici, kde se právě nacházíme, se muzejní sbírky přestěhovaly v 30. letech 20. století.

Kamenářský dům čp. 19 z počátku 19. století stál na rohu dnešního Havlíčkova náměstí a ulice 28. října do dubna 1973, kdy byl zbourán kvůli výstavbě budovy radiotelekomunikací. V roce 2010 byla dokončena stavba jeho kopie v blízkosti turnovského muzea.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

PRACOVNÍ LIST PRO EXPOZICI HISTORIE V MUZEU ČESKÉHO RÁJE V TURNOVĚ

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

1) a) Z kterého kostela pochází **cínová křtitelnice v expozici?**

b) Na křtitelnici je uveden letopočet jejího vzniku 1541. **Jak se dříve psala číslice 4?** Vidíš podobnost s dnešní číslicí?

2) Víš, co je to busta?

Čí busty se v expozici nachází?

a)

b)

Kdo je vytvořil?

a)

b)

3) Kolik členů Spolku divadelních ochotníků je na fotce? Zvládneš je všechny spočítat?

4) Kdy probíhala Všeobecná krajinská výstava v Turnově?

5) Kdo je autorem obrazu Turnov v zimě?

Který výrok o obrazu je nepravdivý?

a) Na obraze jsou namalovány dva stromy bez listů.

b) V pravém dolním rohu je namalována matka s dítětem.

c) Na obraze je namalováno patero sáněk.

6) Hledej ve vitrínách:

- a) Kde stál rodný dům Abigail Horákové?
- b) Která turnovská osobnost získala doktorský diplom?
- c) Kolik spolků působilo v Turnově v 19. století?
- d) V Turnově působil recesistický spolek Vondráčkova chasa. Jaké bylo heslo tohoto spolku?

7) Najdi ve vitrínách tento předmět:

Napadá tě, k čemu mohl být tento předmět používán?

Ke které osobnosti patří tyto dva předměty?

O jaké předměty se jedná?

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

8) Najdeš v těchto místnostech **obraz, který na první pohled do expozice tematicky nezapadá?**

Jaký je podle tebe **důvod zařazení tohoto obrazu na toto místo v expozici?**

9) Přejdi k modelu města. Najdi tyto domy na modelu a zkus odhadnout, o jakou budovu se jedná:

10) Vymysli pro ostatní ještě alespoň jednu otázku k této expozici:

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

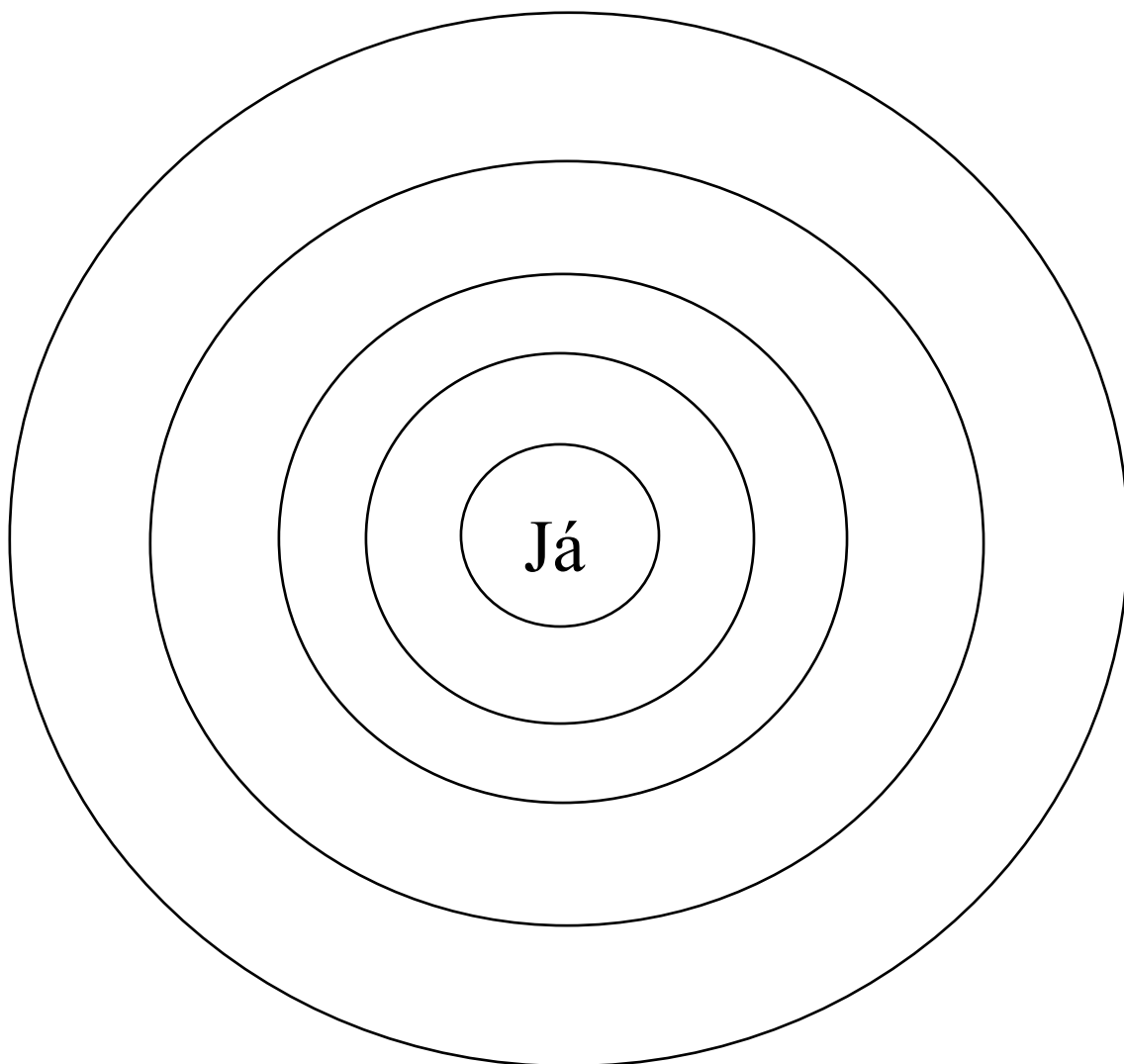

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Příloha 4.3.1 – Kružnice (Já – domov)

1) Vepiš do kružnic lidi, místa, věci, které se ti pojí s tvým domovem. Čím blíže k centrální kružnici, tím více dáváš najevo, že k dané věci máš pevnější vztah.

2) Představ ostatním skrze svou kružnici, co je pro tebe ve tvém okolí důležité. Co pro tebe znamená domov?

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

1) Doplně text pojmy v rámečku

původ	rod	diplomatickém	rodokmenu	analytickými	životě
aristokracii	širokých	heroldi			

Název genealogie je odvozen od slova „genus“, které latinsky znamená Genealogie je provázána s heraldikou a sfragistikou. Pomáhá při vědeckém zkoumání politických dějin, etnografie, demografie, dějin osídlování a při vytváření historických statistik.

Genealogie se dlouhou dobu zaměřovala jen na, která toto bádání mnohdy sama podněcovala ve snaze zjistit či potvrdit svůj urozený Hlavně v poslední době je velký zájem o genealogii vrstev obyvatelstva, které při zasazení do historického kontextu přinášejí významné poznatky a vlastně se tím stávají studii do života lidí, ať už v prostředí měšťanském, nebo vesnickém.

Při porovnání většího množství takovýchto studií si můžeme udělat velmi reálný obraz o určité vrstvy lidí v určité době. Genealogie je rovněž prvopočátek historiografické literatury.

Genealogii vedli již Různé genealogické zmínky (zejména o aristokracii) můžeme nalézt v nejrůznějších kronikách (Kosmova, Dalimilova) i v materiálu – svědečné řady.

Snad žádná historická práce zabývající se šlechtou či panovníky se neobejde bez

2) Přečti/a si názvy několika vědeckých disciplín. Víš, čím se zabývají?

heraldika:

sfragistika:

etnografie:

demografie:

historiografie:

diplomatika:

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

3) Zkus svými slovy vysvětlit, co jsou to pomocné vědy historické:

4) Zvládneš spojit základní genealogické pojmy s jejich definicí?

pokrevenství	sleduje potomstvo z 1 člověka nebo manželského páru
vývod	pokrevně spříznění v ženské posloupnosti (méně časté)
rozrod	pokrevně spříznění v mužské posloupnosti
agnáti	vztah mezi osobami pocházejícími z jednoho předka
kognáti	od probanta (střena) se postupuje do minulosti a hledají se přímí předci (ascendenti) <u>probanta</u>

Proč je podle tebe dohledávání spříznění v ženské posloupnosti méně časté?

5) Kde najdu informace k tvorbě svého rodokmenu?

Základní prameny pro genealogii jsou **prameny úřední povahy**. Od 16. století se vedly především **církevní matriky** (školské matriky nemívají velké množství genealogických informací), ačkoli více jsou dochované až od 18. století a zpočátku neobsahují příliš informací. Postupně se ale zdokonalují.

Víš, kde jsou dnes matriky uloženy?

Státní oblastní archivy:

- Moravský zemský archiv v Brně
- Státní oblastní archiv v Litoměřicích
- Státní oblastní archiv v Plzni
- Státní oblastní archiv v Praze
- Státní oblastní archiv v Třeboni
- Státní oblastní archiv v Zámrsku
- Zemský archiv v Opavě
- Archiv Hlavního města Prahy

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

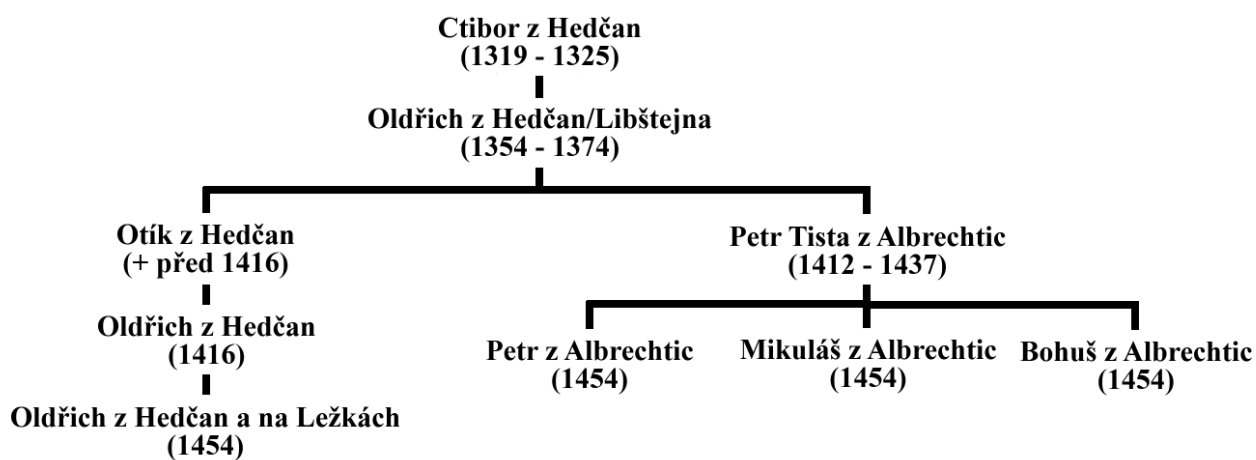
6) Poznáš, co naznačují genealogické značky?

7) Poznáš, zda jde o vývod či rozrod?

a)

Rodokmen rytířů z Hedčan, pánů na Albrechticích

Datумы v závorkách neoznačují životní data, nýbrž léty, kdy nám jednotlivé příslušníky zachycují písemné prameny. Je možné, že mezi Oldřichem z Hedčan a Libštejna byla ještě jedna generace, kterou však písemné prameny neregistrují.

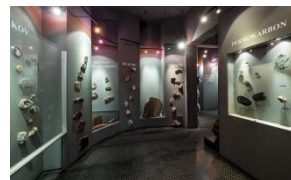
EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Příloha 4.4.1

Pracovní list

Expozice geologie a mineralogie

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

- 1) Jak se nazývají dva vzácné drahokamy z Ruska, z kterých se leští velké dekorativní desky, a jakou mají barvu?
- 2) Jak se nazývají lávy, ve které se nachází odrůdy křemene a chalcedonu, a v jakém období se vylévaly?
- 3) Vyjmenuj alespoň jeden ryzí prvek, síran, fosfát a sulfid.
- 4) Pro jakou oblast Českého ráje jsou typická zkřemenělá dřeva? Co za surovinu by vzniklo z odumřelých stromů a rostlinných zbytků, kdyby „nezkameněla“?
- 5) Vyjmenuj tři odrůdy křemene, z kterých jsou vybroušené největší české drahokamy. Z jakých oblastí České republiky pochází?
- 6) Vyjmenuj alespoň tři minerály, které se nalézají na území Českého ráje.
- 7) Jak se jmenuje oblíbený drahý kámen zelené barvy, který pochází z Českého ráje? V jaké hornině se nachází?
- 8) Co je to vltavín a odkud pochází?
- 9) Vyjmenuj alespoň tři minerály, které se nalézají na území Českého ráje.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

- 10) Jak se jmenují drobné červené kamínky, které patří mezi drahokamy a těží se jen v Čechách (prosím o uvedení obchodního názvu, mineralogického názvu a do jaké skupiny minerálu patří)? V jakých oblastech, resp. na jakých ložiskách v Čechách se těží?
- 11) Vyjmenuj jeden červený, modrý, zelený a žlutý kámen. Co myslíš, že způsobuje jejich zbarvení?
- 12) Vyjmenuj alespoň tři zkameněliny živočichů žijících v moři, které zaplavilo část území Čech v období křídý.
- 13) Vyjmenuj po jednom kameni z Evropy, z Jižní Ameriky a z Afriky.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Pracovní list

Expozice luminiscence

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

- 1) Vyjmenuj alespoň dva minerály, které neobsahují uran a světélkují.
- 2) Vyjmenuj alespoň dva minerály, které uran obsahují.
- 3) Svlečky kterého živočicha ve tmě světélkují a co je to za látku, která světélkuje?
- 4) Vyjmenuj alespoň čtyři typy luminiscence. Jaký typ luminiscence je využitý v expozici muzea?
- 5) Napiš, proč svítí v UV záření cenné papíry, peníze, doklady a jízdenky.
- 6) Jaký světélkující materiál je zastoupen na výstavě nejvíce?
- 7) Co vyrábí firma Crytur a k čemu se to využívá?
- 8) Jaké aktivátory způsobují světélkování minerálů?
- 9) Uranové sklo obsahuje uran a světélkuje výrazně žlutě. Jaký prvek obsahuje sklo, které světélkuje červeně?
- 10) Vyjmenuj alespoň tři způsoby praktického využití luminiscence, které výrazně ovlivňují život člověka.

Příloha 4.5.1 – Rytířská pověst o českém znaku

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

Všechny hrdiny dávných turnajů
připomene nakonec několik jmen
neskutečných, smyšlených, vysněných.
Sochař tesající do kamene
ztupí mnoho dřát. Dávno zapomeneme,
kam je odhodil, ale socha
nás znovu a znovu oslovuje
a ještě i pak, až se rozpadne,
nebude zapomenuta.

RYTÍŘSKÁ POVĚST O ČESKÉM ZNAKU

Kdysi prý vládl v Čechách statečný kníže. Mnoho se o něm vyprávělo, ale jeho jméno vypravěči měnili. Někteří mu říkali Štylfrýd, jiní Stanimír a ještě jiní Stůjmír. Ale co záleží na jméně, když nás volají hrdinovy činy.

Kníže Stůjmír zdědil zvláštní znak. Byl na něm vymalován kotel v červeném poli. Stůjmír přijímal svůj znak jako znamení hanby. Umínal si, že v cizině vybojuje znovu starý český znak, starodávnou orlici. Rozloučil se s ženou a dětmi, vyhoupl se do sedla věrné-

ho koně a vyjel s malou družinou ze svého hradu. Vybral na cestu jenom několik nejmi-
lejších přátel, aby nikdo nepoznal, že cestuje kníže.

Projel s družinou lesy, přebrodil řeky, stou-
pal do hor a sestupoval z nich, putoval stále
k jihu, až spatřil veliké modré moře. V pří-
mořské krajině se mu zalíbilo. Vstoupil do
služeb neapolského krále a čekal. Čekal na
šťastnou náhodu, která probudí ze zahálky
jeho meč a kopí. A nečekal dlouho.

Do země krále neapolského vpadl anglický
král. Kudy táhl, plenil a zajímal lidi, a co
mohlo ohněm shořet, to podpaloval. I nasta-
la mezi lidem sklíčenost a úzkost neopouště-
la nikoho po celé dny.

„Králi,“ oslovil v tom smutném čase Stůjmír
neapolského krále, „proč nevytáhneš se
zbraní proti anglickému vojsku? Proč dovo-
luješ, aby cizinci páchali bezpráví na bez-
branných lidech?“

„Jak mohu já a má chudá země bojovat s bo-
hatým anglickým králem?“ řekl neapolský
král.

„Dokud mi nevypadne meč z ruky, chci bo-
jovat proti křivdě, která se děje nevinným,“
řekl Stůjmír. „Lépe je život ztratit jako hrdi-
na nežli jej přijmout jako zbabělec.“

Tak mluvil Stůjmír s bojácným neapolským
králem, až se král dal pohnout ke skutkům.
Svolal svoje rytíře a vytáhl s nimi proti an-
glickému vojsku. Když vystoupili na návrší,
spatřili pod sebou na rovině tábor anglické-
ho krále. Rozkládal se na všechny strany
a zdálo se, že nekončí ani na obzoru.
V obrovském lese stanů a praporců se rozlé-
hal křik lidí, hluk vozů a troubení. Před tako-
vou spoustou vojáků a zbraní sklopil
neapolský král hlavu.

„Je jich příliš mnoho,“ řekl tiše, „jak bychom
se mohli s nimi utkat v poli?“

„Králi,“ odpověděl Stůjmír, „jestli se bojíš
porážky v poli a chceš-li mít vítězství jisté,
poslechni mou radu. Napiš anglickému králi
list a v listu mu oznam, co ti povím.“

Král neapolský uvěřil Stůjmírově radě a na-
psal anglickému králi list.

„Králi anglický,“ napsal, „protože činíš mým
lidem bezpráví, pálíš mé vesnice a zajímáš

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

bezbranné a nevinné, chci s tebou měřit své síly. Máš-li ovšem ve svém velikém vojsku dvanáct statečných rytířů. Jestliže najdeš mezi svými dvanáct statečných, pak dej osedlat dva tisíce koní a na každé sedlo zavěs tisíc hřiven zlata. Také já dám osedlat dva tisíce koní a na každé sedlo zavěším totéž, co ty. Potom vyšli svých dvanáct rytířů, ať se jeden po druhém bijí s jediným rytířem, kterého vyšlu já. Jestliže tvých dvanáct rytířů zvítězí nad mým rytířem, patří koně i zlato tobě a já se ti poddám s celým královstvím. Jestli zvítězí můj rytíř nad tvými, patří všechno zlato a koně mně a ty se poddáš mé vůli.

Anglický král si přečetl list a svolal radu nej-
udatnějších rytířů.

„Přijmi, králi, ten zápas,“ radili mu všichni. „I kdyby rytíř neapolského krále porazil jednoho z nás, druhého neporazí. A kdyby snad porazil druhého, třetího porazit nemůže. Kdopak kdy slyšel, aby jeden jediný rytíř porazil dvanáct statečných rytířů jednoho po druhém?“

Anglický král souhlasil a kázal odvést dva tisíce koní s nákladem zlata. Neapolský král obtížil zlatem své koně a poslal je také na smluvené místo. Ke koním a zlatu postavil každý král stráž.

I sešli se diváci z obou vojsk na přilehlých stráních, kdekdo dychtil vidět boj. Králové usedli na opačných koncích bojiště a při anglickém trůnu stálo dvanáct odvážných mužů ze vznešených rodů a při trůnu neapolského krále stál jenom jeden odvážný muž. Český kníže Stůjmír. Za ním však vlálo ve větru dvanáct praporeců na dvanácti dřevcích a každý praporec měl jinou barvu.

Anglický král vyzval prvního rytíře, chloubu Anglie, a rytíř vyjel na bojiště na koni tančícím touhou utkat se v boji.

Stůjmír uchopil dřevce s praporcem bílé barvy, neboť bílá znamená veselost duše. Potom pobídl koně. Letěl jak vržený kámen a srazil se s cizím rytířem tak prudce, že ho vyhodil svým veselým dřevcem ze sedla. Hned seskočil z koně a utkal se s rytířem mečem. Angličan padl podruhé k zemi a vzdal se.

Sotva byl Stůjmír znovu v sedle, už útočí

druhý rytíř. Tentokrát zvolil Stůjmír dřevce s praporcem zelené barvy. Zelená znamená naději a té bylo Stůjmírovi třeba. Vyletěl prudce jak ostříž a srazil svěžího rytíře z koně takovou silou, že rytíř už nemohl vstát.

Stůjmír se chopil dřevce s praporcem barvy ohně. Tou barvou zapálil svoje srdce k třetímu boji. A třetí rytíř padá zasažen k zemi.

Stůjmír uchopil dřevce s praporcem žluté barvy. Vzduchem se kmitla žluť, v které je zakleta věrnost a neústupnost, a nový protivník se kácí a štít a přilba se válí v trávě.

Stůjmír vzal dřevce s blankytným praporcem a pobil nepřitele barvou mužské chytrosti. A vzal dřevce s brunátným praporcem na znamení hněvu, vzal praporec fialový na znamení udatnosti. Bral dřevce po dřevci, a jakmile praporec na dřevci jen maličko ve větru od moře zaválal, padl další z anglických rytířů.

Jedenáct synů anglických rodů si odneslo porážku z boje s českým knížetem Stůjmírem a někteří ztratili přitom i život. Vojáci na stráních, králové na trůnech nevěří očím. Dvanáctý rytíř vyjíždí proti Stůjmírovi a drží v ruce zlatou korouhev. Stůjmír se chopí posledního dřevce. Je na něm praporec barvy lví na znamení cti a chvály českého jazyka. Stůjmír letí jako jestřáb z vltavských lesů a anglický rytíř mu letí jak orel vstříc. Narazí na sebe dřevci, až třísky odletují. Stůjmír vyvázne bez pohromy, cizímu rytíři odletí ze štítu čtyři malované růže. Znovu se rozjedou proti sobě, jitřní hvězda Anglie a jitřní hvězda Čech. Znovu narazí na sebe s třeskem. Stůjmír vyvázne bez pohromy, cizímu rytíři vypadne z ruky štít. Potřetí se ženou proti sobě a cizí rytíř se kácí z koně. Tu seskočí ze svého koně Stůjmír a tasí meč. Bijí se spolu meči. Slunce stojí na vrcholku dráhy, když začnou, a když zvoní k večerním nešporám, ještě nekončí souboj. Teprve když se prodlouží stíny, ustoupí rytíř o krok, pak o dva a o tři, krev z něho stéká jak pot. Padne a vzdá se na milost Stůjmírovi.

Stůjmír pokyne a jeho druhové rozvinou korouhev vítězovu, kotel v červeném poli. Teď vidí všechen lid, že nad dvanácti anglickými rytíři zvítězil český kníže.

Neapolský král se zvedne z trůnu a jde naproti Stűjmírovi.

„Jak ti mám projeviti svoji vděčnost, řekni mi přání a splním ti všechno, co je v mých silách.“

„Králi,“ odpoví Stűjmír, „neprosím o žádný dar, jen svému milému českému jazyku bych rád prokázal čest. Proto tě prosím o nový znak. Dej mi černou orlici na zlatém poli a já orlicí vyměním starý znak s kotlem.“

Neapolský král zavolal malíře a přikázal, aby Stűjmírovi přemaloval štít i korouhev. Stűjmír dosáhl, čeho si přál. Rozloučil se s neapolskou zemí a vydal se s novým znakem domů. Vděčný král jel s ním a za ním klusalo dva tisíce koní s nákladem zlata. Vznešený průvod a vzácný dar doprovázelo množství zbrojného lidu.

Kudy táhl průvod, vybíhali lidé z domů, z dílen, a sbíhali se z polí. Zpráva o návratu Stűjmíra s neapolským králem předběhla průvod. A jak se průvod blížil Praze, rozhořupala se srdce zvonů a Pražané vyšli z bran. Zpěvem a slavným vyzváněním vítali Stűjmírův návrat.

Pověst nám vypráví, že se neapolskému králi zalíbil Stűjmírův syn Bruncvík a slíbil mu svou dceru. Přijel pak do Čech i s dcerou a slavili veselou svatbu.

Po Stűjmírovi nastoupil vládu Bruncvík. Zdědil prý po otci neklidnou krev i touhu odkázat vlasti lepší znak.

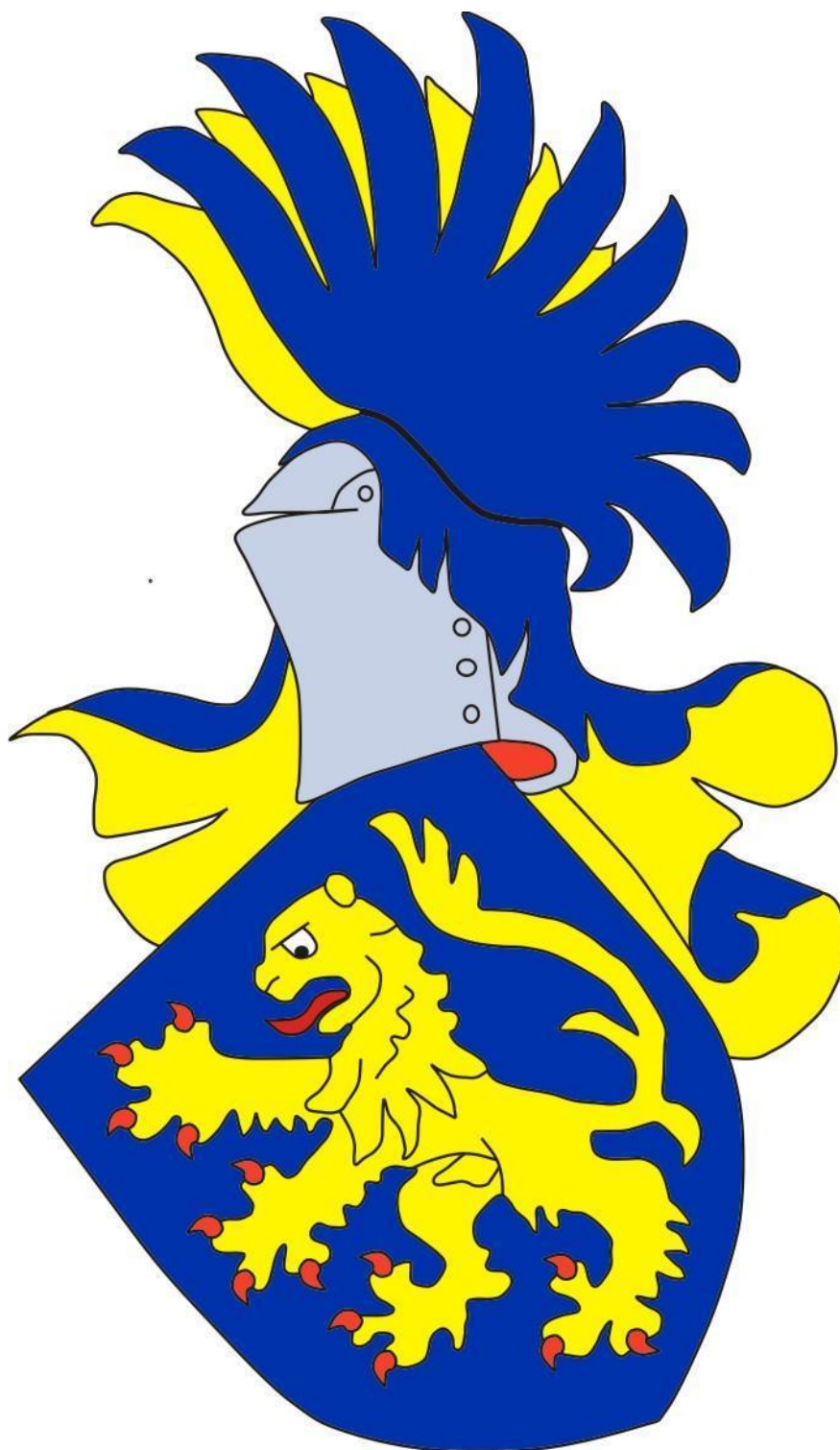
„Můj otec dobyl znak orlice,“ řekl své ženě, „já dobudu do znaku země lva.“

Vložil pak vládu do rukou otce své ženy a vyjel s třiceti jezdci na dlouhou dobrodružnou pouť. Sedm let putoval po souši i po moři. Bojoval s nestvůrami a přemáhal kouzelným mečem stovky nepřátel. A když se vrátil zpátky do Čech, přivedl s sebou svého věrného druha, lva. Kdysi zachránil lvovi život a lev mu přátelskou službu nezapomněl. Lev vstoupil na českou půdu a vstoupil i do znaku Čech. Bílý lev v červeném poli doprovázel Čechy do bitev a nejlepší synové naší země se nikdy nezpronevěřili znamení lva. Byli věrni a neopouštěli přítele v nebezpečí, jako neopouštěl Bruncvíka jeho lev. I v srdci nosili lva.

Příloha 4.5.2 – Obrázky erbů

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

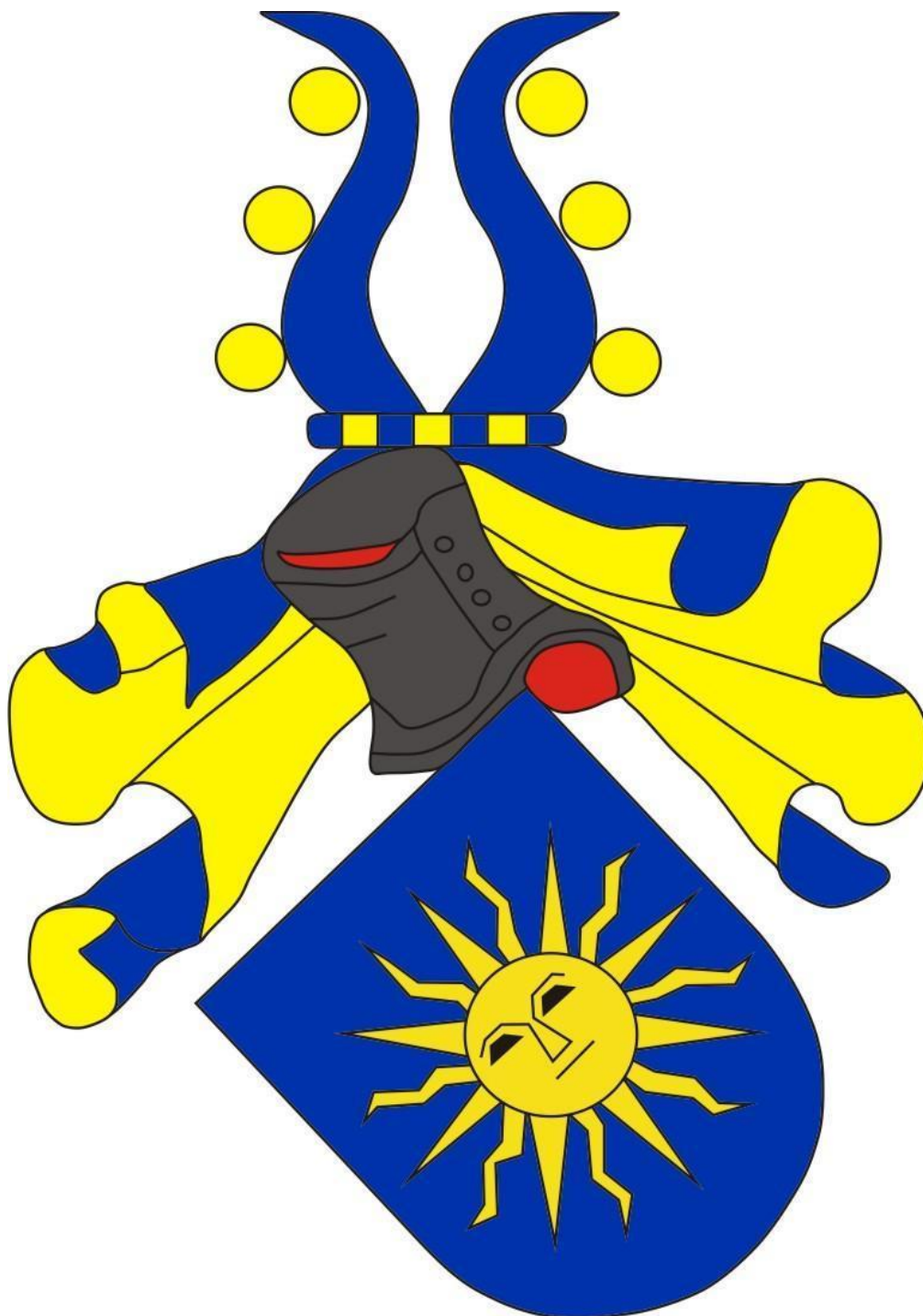

Obr. 1

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

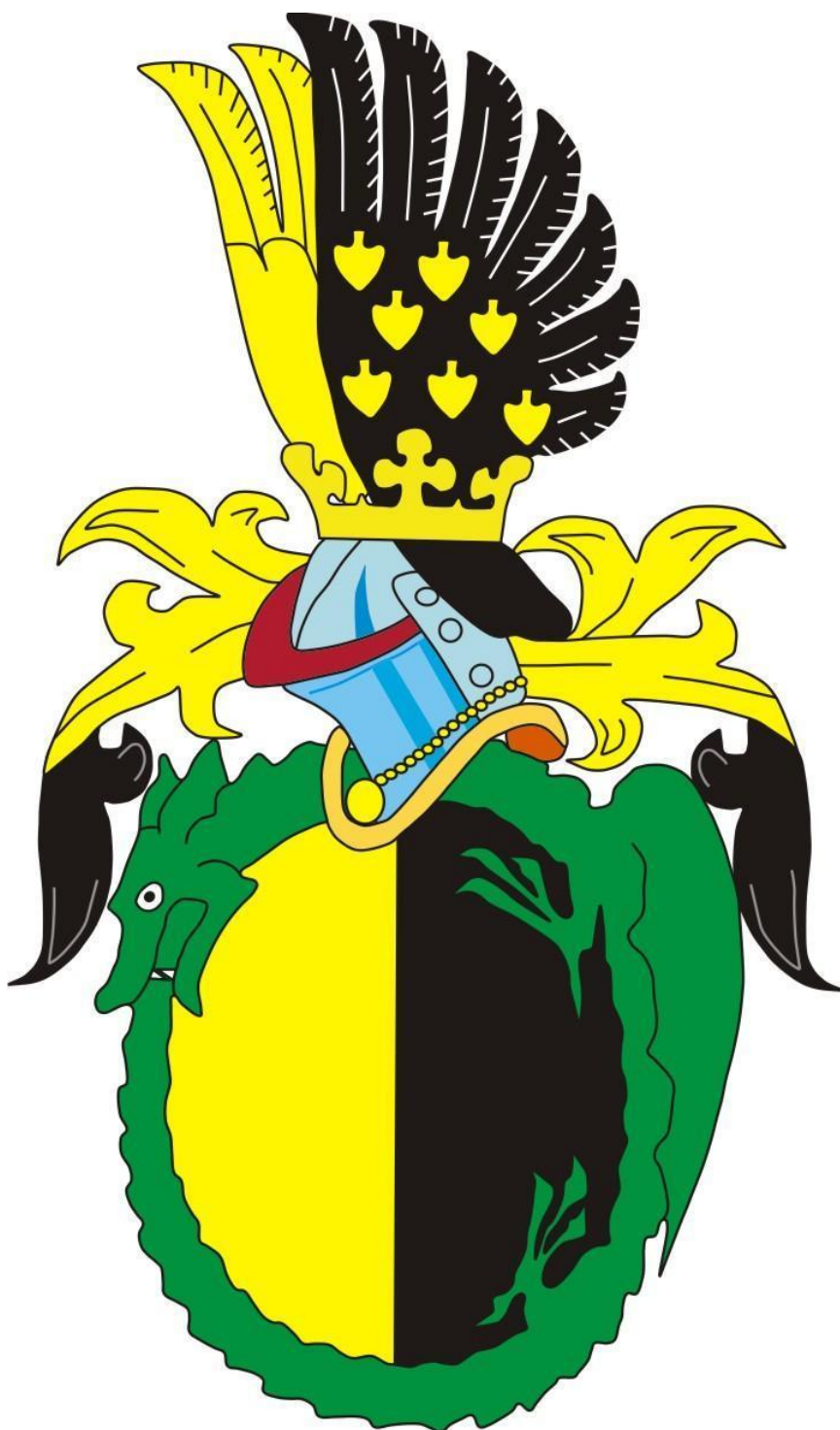

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obr. 2

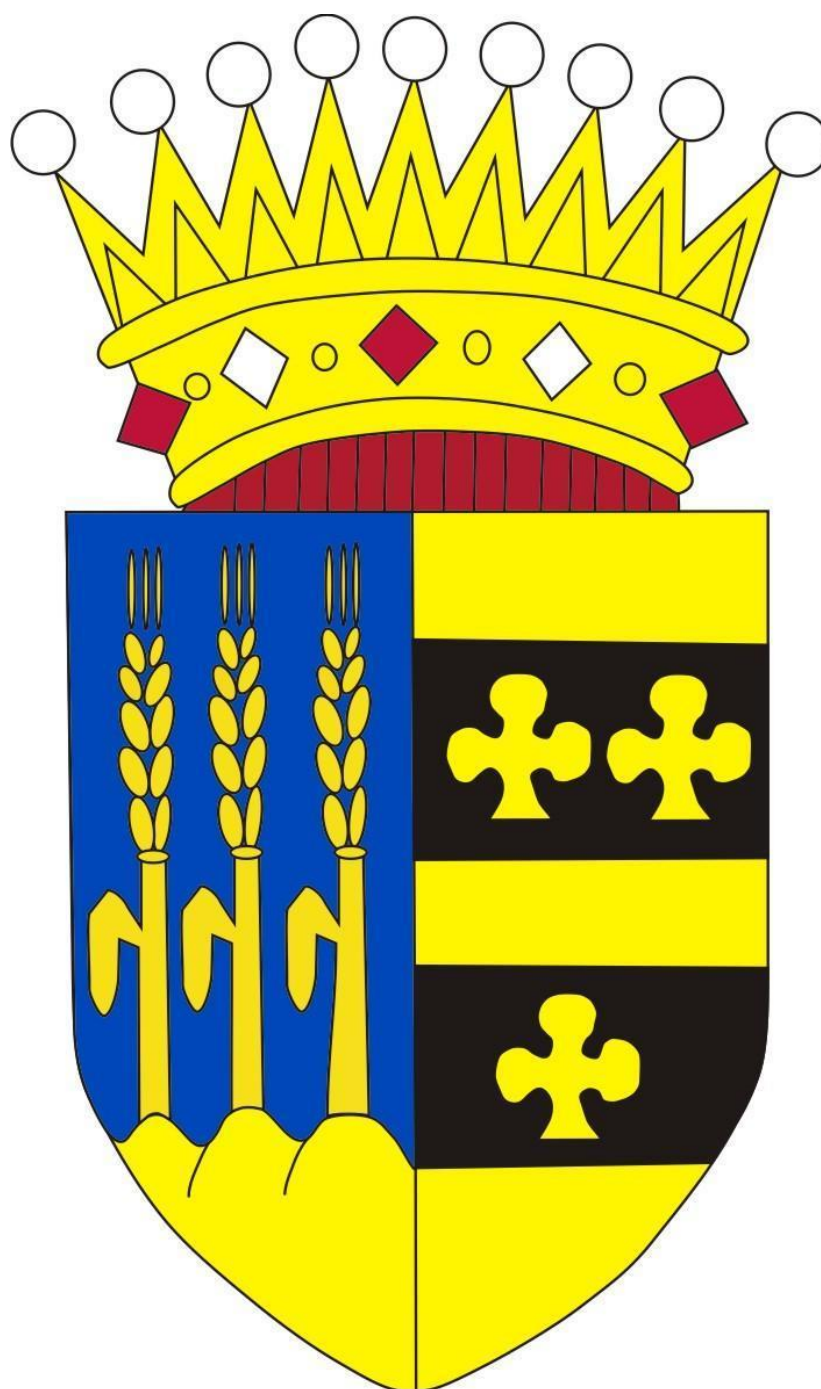

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obr. 3

Obr. 4

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obr. 5

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obr. 6

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Obr. 7

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Obr. 8

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

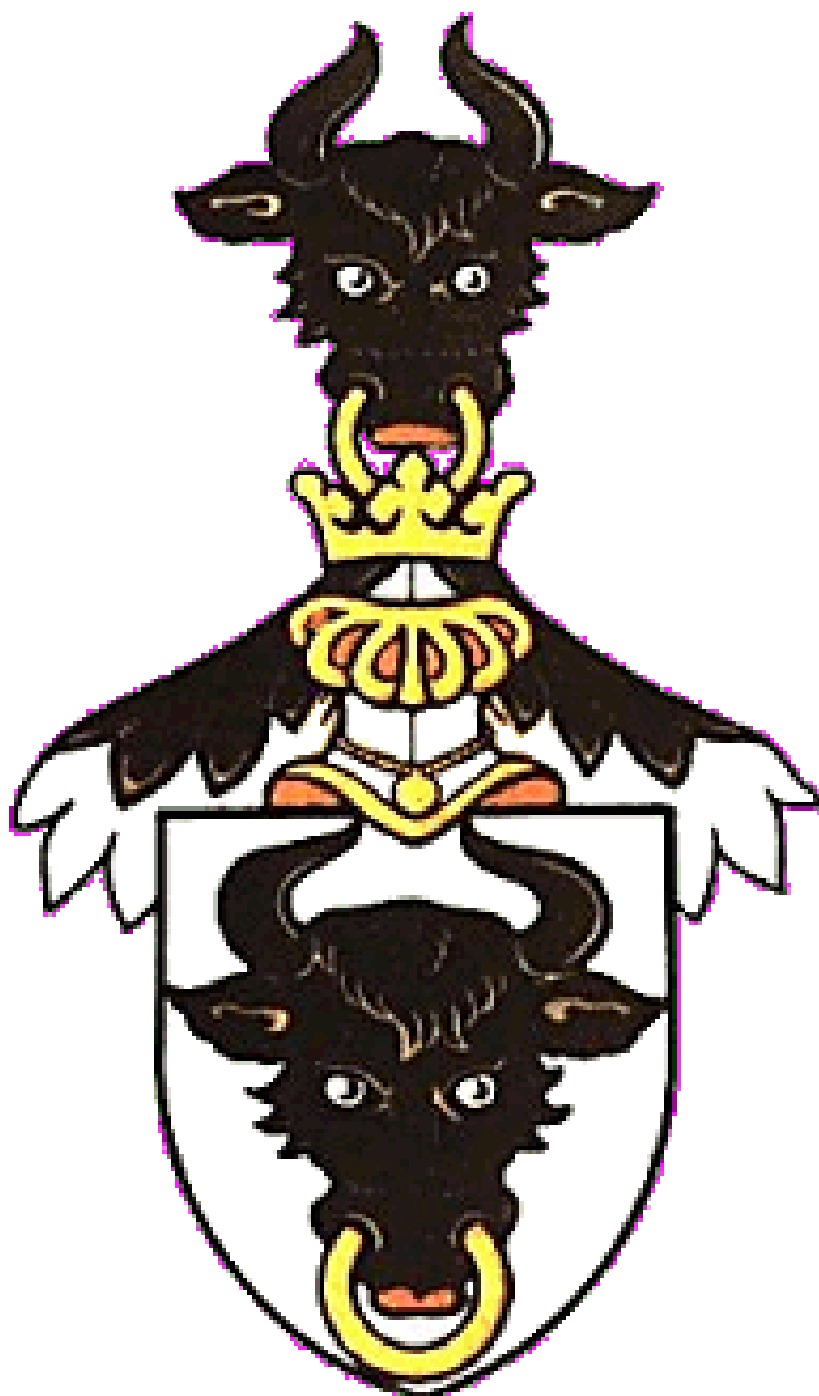

Obr. 9

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

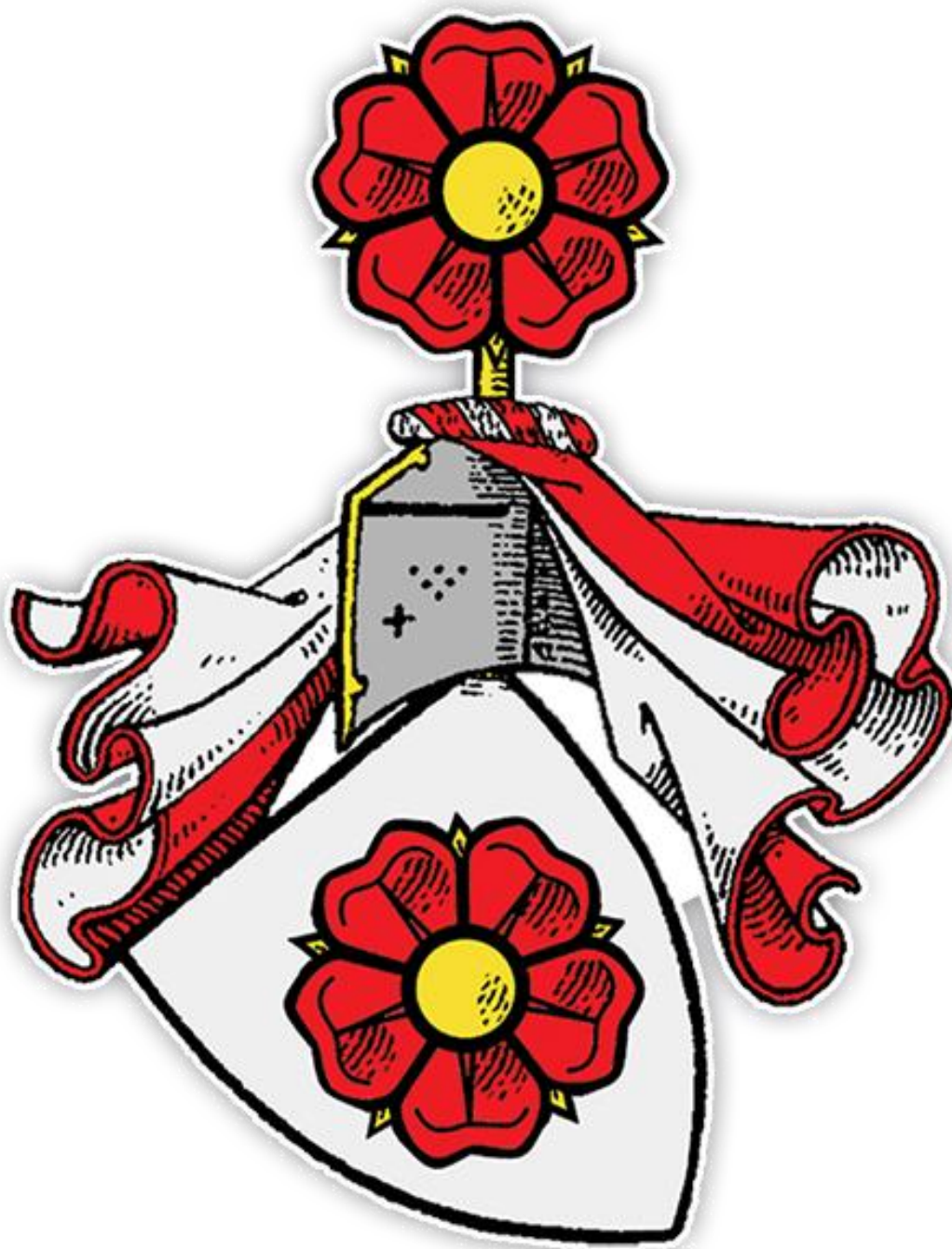
Obr. 10

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obr. 11

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Obr. 12

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Hlavní části erbu

Štít – je už sám o sobě erbovní znamení.

První se v heraldice užívá *gotický*, který se vyvinul z mandlového. Stal se rovněž základním typem štítu užívaným po celý středověk. Ve 14. stol. se vedle něho objevuje z něho vyšlý *soudkový* štít.

V 15. století je to stále vedle gotického *kolčí štít*, který se rovněž vyvinul z gotického, ale není již v dolní části zahrocený a má v pravé horní části výkroj pro založení kopí. Přibližně ve stejné době se objevuje *štít španělský* – opět z gotického – pouze není dole zahrocený.

V úpadkové formě to jsou tvary štítů, které se již nepoužívaly v boji – *renesanční* (hodně prokrajovaný), *barokový* (podsaditý, rovněž hodně prokrajovaný – vlastně pouze kombinace prohnutí a oblín.

Přilbice – kreslí se vždy v barvě leštěného železa. Jen u vysoké šlechty ve stříbře, nebo u panovníků ve zlatě. Nejstarší heraldickou přilbou je *hrncová* přilba (1. polovina 13. století), která se vyvinula z *kaloty* (není heraldická). Z ní se na samém konci 13. století vyvinula přilba *kbelcová*, která měla tvar cukrové homole a dosedala již na ramena nositele. Z ní se vyvinula na konci 14. století přilba *kolčí*, která je poslední uzavřenou přilbou. Od poslední čtvrtiny 15. stol. se užívají otevřené typy přileb – *turnajová* (sloužila pro jezdecká klání) a *mřížková* (pro pěší turnaje), které již vydržely až do 19. stol. a nasazovaly se na štíty úpadkových forem. Uvnitř se malují červeně.

Klenot – stálý až od 2. poloviny 14. stol., do té doby nebyl stálý. Je to ozdoba přilbice, která obvykle opakovala erbovní figuru (není pravidlem), jejíž upevnění na přilbici zakrývá točenice nebo koruna. Různé klenoty při stejném štítu sloužily k rozlišování větví rodu.

Pokud klenot opakoval figuru na štítu, jednalo se o *klenot pravý*. Pokud byl klenot jiný (rohy, orlí křídla – nejčastější), jednalo se o *pomocný klenot*.

Vždy sledoval směr přilbice.

Přikryvadla (fafrnochy) – vyvinuly se postupně z šátků, které byly od 13. století připevňovány na přilbu. Mají původ v křížových výpravách do Palestiny, kde měli chránit kov přilby, aby ho jižní slunce příliš nerozpálilo. Postupně se tento šátek začal prokrajovat (údajně tato móda prokrajování vznikla rovněž v Palestině, kdy se křižáci z boje vraceli s těmito přikryvadly rozsekanými od saracénských šavlí). Prokrajování se měnilo ve stuhy, gotické a nakonec stylizované renesanční akantové rozvaliny.

Vedlejší části erbu

Štítonoši – zpočátku jimi byla zvířata, která se vyskytovala v erbu (lvi, orlice), později se s erbovním zvířetem již nekryjí. Kolem r. 1500 se jejich podoba ustálila a noví se udělovali jen z královské milosti. Nestali se pravidelnou součástí znaku – záleželo na vůli nositele.

Štítonoši zpravidla stojí na pásce, kde je napsáno heslo (devisa) a jsou o něco vyšší než štít. Rozlišují se: *Strážci* – stojí vedle štítu, který stojí na zemi

Nosiči – přímo štít nesou.

Erbovní znamení (figury)

Heroldské figury – vznikají geometrickým členěním štítu

Obečné figury:

Znamení převzatá z prostředí člověka. Kreslí se schematicky, nerealisticky. Starší heraldika měla tvary zaokrouhlené, ve střední době gotické spíše hrotité tvary a později přirozené. Nemají se dotýkat dvou a více okrajů štítu.

Přirozené – *životné* – zvířata, rostliny (nebo jejich části) × neživotné – nebeská tělesa, pozemní útvary, přírodní úkazy (živly)

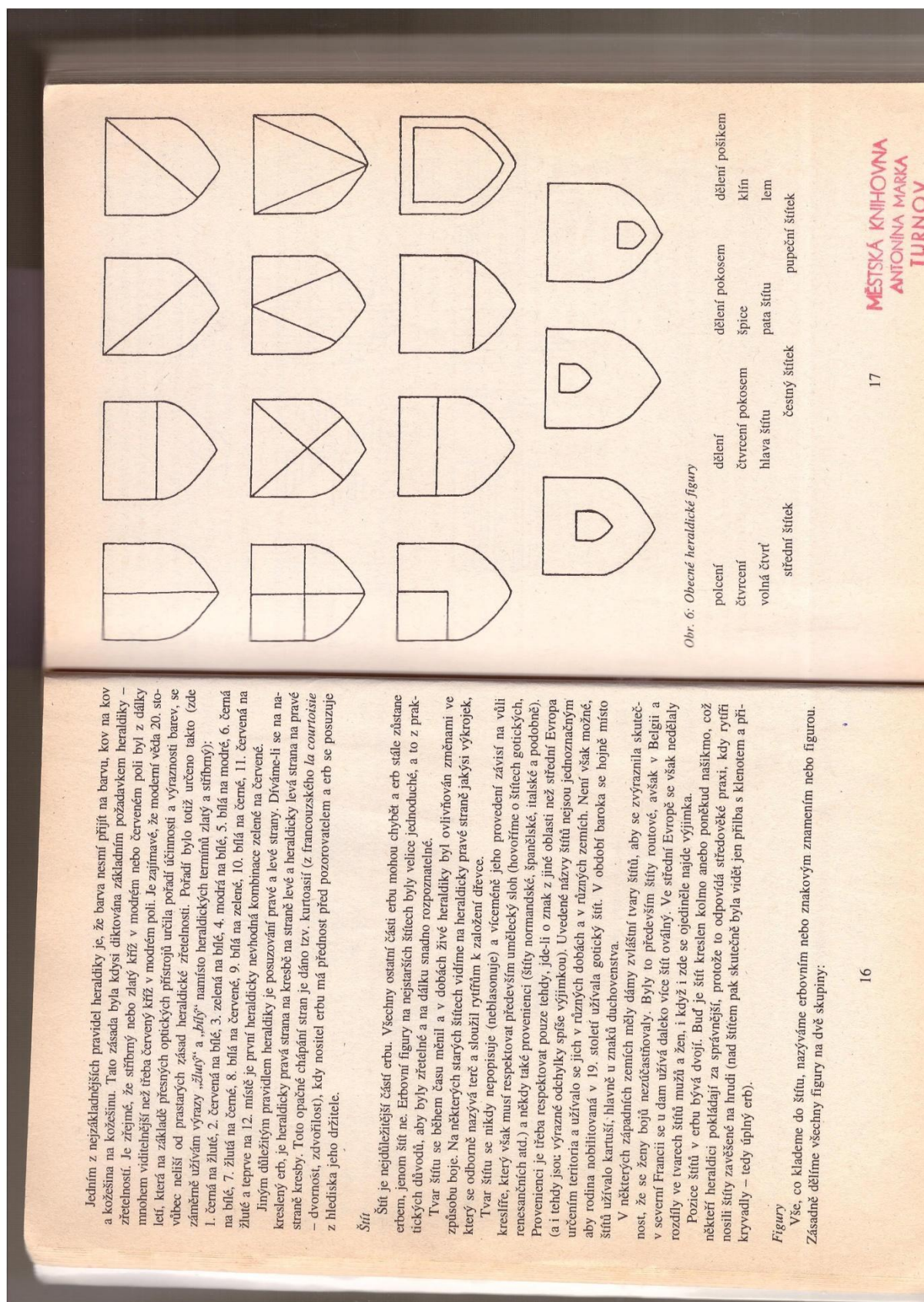
Nadpřirozené – mytologické a náboženské

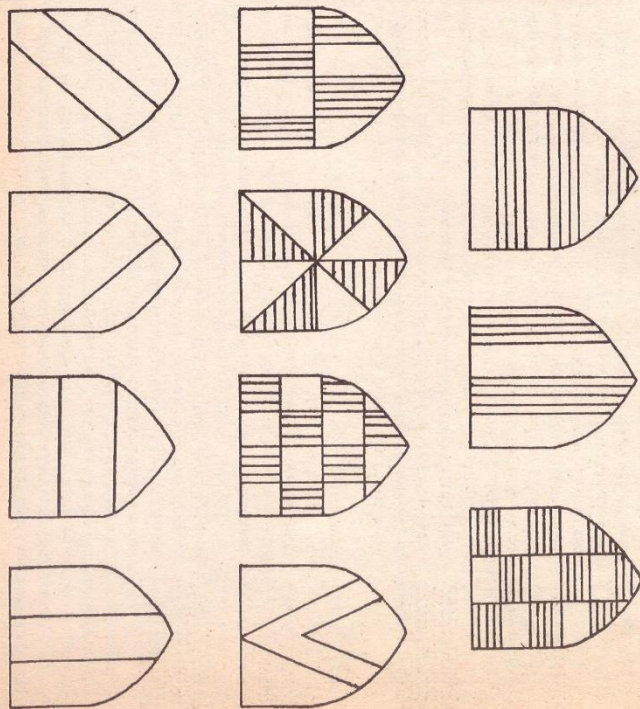
Umělé – vytvořené lidskou rukou – stavby, nástroje, zbraně, písmena

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Obr. 7: Další obecné heraldické figury
kříž, krokev, cihly, šachovnice, třikrát polcený štít, štenýř, břevno pokosem, břevno pošikem, šindele, pětkrát dělený štít

Obr. 8: K dělení štítu je možno použít i jiných čar
vlnovitá čára, pilovitá čára, cimbuří (stínky), oblouky

a) heroldské figury, kde je štít dělen různými čarami na pole různého geometrického tvaru;

b) obecné figury, což jsou heraldicky stylizované postavy, zvířata, rostliny a věci.

V západní Evropě však žije dodnes několik málo prastarých rodin, jejichž štít nenese výjimečně ani heroldskou figuru, ani obecné znamení. Takovými štítům říkáme štíty prosté.

Znamení heroldská jsou obrazce ve štítě vytvořené čarami vedenými vždy od jedné hrany štítu ke hraně protilehlé. Těmito jednoduchými čarami vzniklo značné množství dělení štítu: polcení, dělení pokosem (kosmé), dělení pošikem (šíkmé), čtvrcení, čtvrcení pokosem, špiče, klín, volná čtveř, hlava štítu, pata štítu, lem, střední štítek, čestný štítek, pupečný štítek (obr. 6, 7).

Vedle tohoto základního dělení mohou existovat ještě různé kombinace – například:

- polceno, vpravo stříbno-modře děleno, vlevo zlaté pole (hrabata von Fünfkirchen);
- polceno, vpravo stříbno pole, vlevo červeno-černé děleno (Hrzánové z Harasova);
- nahore stříbno-červeně polceno, dole černé pole (Kamýský ze Lstiborů).

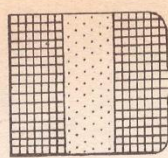
Nejjednodušší heroldské figury odpovídají jménem i postavením dělení štítu, vznikly zdvojením čar a jsou umístěny ve štítě. Jsou to kul, břevno, břevno pokosem, břevno pošikem, heroldský kříž, svatoandějský kříž, krokev a další.

Počet těchto čar může být libovolně opakován. Potom je ale nutné v popisu uvádět počet příslušného dělení. Je-li štít dělen stejným počtem svislých a vodorovných čar (nejméně však třemi), hovoříme o šachovnici nebo o šachovnicově děleném štítě. Je-li štít čtvrcen a zároveň dělen pokosem a pošikem, hovoříme o tzv. štenýři. Převládá-li polcení nad dělením co do počtu čar, vznikají tzv. šindele, je-li tomu naopak, vznikají cihly.

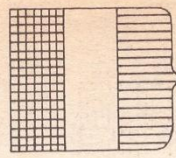
Z toho, co již bylo řečeno, je zřejmé, že se takto nabízí takřka nekonečné množství kombinací a variant. Přitom však ještě nemusí být tyto čáry vždy rovné, ale můžeme použít k dělení štítu i jiných čar. Z jejich velkého množství uvedeme alespoň čáry vlnovité, pilovité (dělení špicemi), cimbuří (dělení stínkami) či oblouky (obr. 8).

V mnohých heraldických knížkách a příručkách nacházíme přesné vymezení šířek břevna, krokví, ale i hlav či pat štítu. Jejich autori, vedení dobrou snahou zachovat určité proporce heroldských figur, však zapomínají na skutečnost, že v jednotlivých polích (tj. částech štítu vzniklých jeho dělením) mohou být umístěny obecné figury. A aby tyto figury byly zřetelné a dobře viditelné, musí být jejich pole poněkud zvětšeno na úkor heroldské figury, která jinak bývá širší.

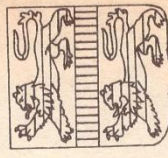
Tak například břevno arcibiskupství pražského je širší, než břevno hrabat von Stauffenberg, které je nahore i dole provázáno lvy. Je rovněž rozdíl mezi břevnem arcibiskupství pražského a dvakrát děleným štítem hrabat Trčků z Lípy (obr. 9, 10, 11).

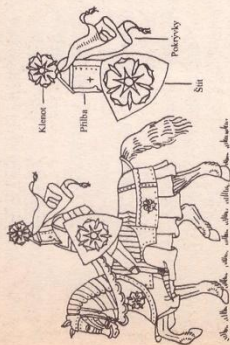
Obr. 9: Břevno ve znaku pražského arcibiskupství

Obr. 10: Dvakrát dělený štít Trčků z Lípy

Obr. 11: Šteněk von Stauffenberg má v erbu břevno viditelné užší díky figurám v dalších polích

Obr. 4: Středověký rytíř a jeho symbolické zobrazení ve formě erbu

Všechny složky erbu mohou chybět, pouze štít v žádném případě chybět nesmí. Ten tvoří základní a nezastupitelný komponent znaku. Pokud je znak tvořen pouze štítem, hovoříme o znaku neúplném.

Tinktura

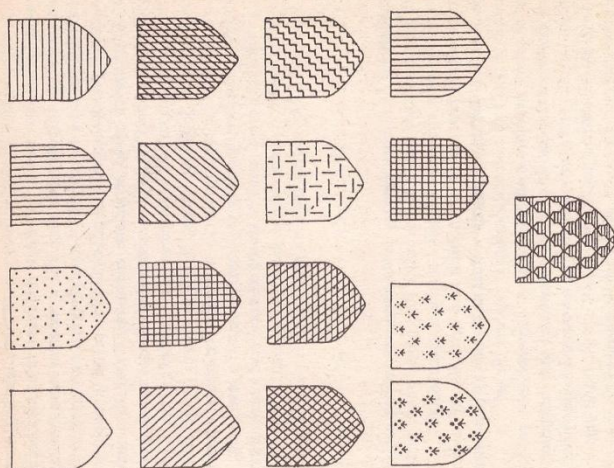
Snad každého při pohledu na nejrůznější znaky musí upoutat jejich úžasná barevnost. Všechny tyto „barvy“ nazýváme v heraldice tinkturami, které se pak dělí na barvy, kovy a kožešiny.

Není-li možné erb vymalovat barevně, užívají se k jejich značení obvykle šrafy, které pak jednotlivé tinktury zastupují. Platí přitom zásada, že svislý směr je vždy určen osou štítu. Šrafování nebyvalo v minulosti jednotné anebo se k označení tinktur používala většinou jejich počáteční písmena nebo dokonce názvy kamenů či astronomická znamení planet. Kdysi totiž někteří heraldici rozlišovali vznešenost i tím, že popisovali erby císařů, králů a královských princů planetárními označeními, erby vyšší šlechty drahými kameny a erby nižší šlechty kovy a barvami. Dnes se již tohoto složitějšího systému neužívá a všechny znaky jsou popisovány jen tinkturami.

V heraldice neexistují žádné pastelové odstíny, ale pouze základní tóny tinktur. Všechny tinktury jsou rovnocenné a není správné dávat některé z nich přednost, i když docházelo dříve i k takovým polepšením znaků, kdy panovník pouze „polepšil“ stříbro za zlato.

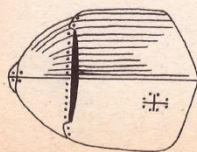
V heraldice, jak již bylo řečeno, dělíme tinktury na kovy, barvy a kožešiny: (Obr. 5)

1. kovy	šrafování	kámen	planeta
- stříbro	prázdň pole	perla	Měsíc
- zlato	tečkování	topaz	Slunce
2. barvy			
- červená	svisle (ohně)	rubín	Mars
- modrá	vodorovně (voda)	safir	Jupiter
- zelená	pokosem (tráva)	smaragd	Venuše

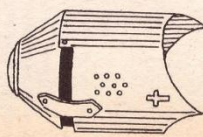

Obr. 5: Zobrazení tinktur pomocí šrafury

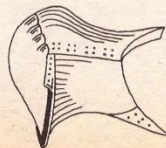
- černá	svisle a vodorovně	diamant	Saturn
- purpurová	posíkem	ametyst	Merkur
- oranžová	svisle a posíkem	hyacint	Dračí hlava
- tmavomodrá	pokosem a posíkem	sardonyx	Dračí ocas
- hnědá	vodorovně a pokosem		
- šedá	vodorovně a svisle		
	krátké čáry v řadách		
	vroubkované posíkem		
	tři tečky, z kterých vyběhají dolů tři čáry		
	svisle a vodorovně (jako černá)		
	svisle (jako červená)		
	řady malých (modro-stříbrných) střídavě obrácených šítek (zvonků)		

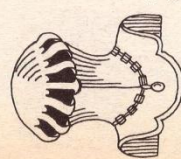
Obr. 471: Přilba kbelková

Obr. 472: Přilba cylindrová

Obr. 473: Přilba kolčí

Obr. 474: Přilba turnajská

S rozvojem rytířských turnajů došlo i ke změně přileb. Tak vzniká přilba kolčí, která svým tvarem lépe zaručovala sklouznutí sokova dříve při zásahu v turnajovém klání. Na zádech seděla kolčí přilba jako přilba hmcovitá, vpředu však byly přezky, kterými se přilba připevňovala k brnění. Užívání této přilby lze vymezit dobou mezi koncem 14. století a druhou polovinou 15. století. U nás ji poprvé užil roku 1391 Smil z Lichtenberka na Bitově (obr. 473).

Všechny tyto přilby se nazývají přilbami zavřenými, protože rytíři sice poskytovaly maximální ochranu, avšak minimální rozhled — tyto přilby měly jen úzké vodorovné výřezy pro oči a dole několik dírek umožňujících výměnu vzduchu.

V 15. století se přestaly přilby nosit do boje a přežívaly již jen na turnajích. Proto se také posledního a nejmiladšímu typu přilby říká přilba turnajská (obr. 474). Je to již přilba otevřená, protože úzké okénko se značně rozšířilo a vzniklý otvor byl chráněn 5–9 svislými železnými pásy. K jejímu rychlému rozšíření přispěla i skutečnost, že klání s dřevci bylo postupně nahrazováno zápasy s meči či s palcáty, při nichž tato přilba poskytovala nejen dostatečnou ochranu, ale umožňovala i lepší výhled. Turnajská přilba se začala používat přibližně od poloviny 15. století. Od konce 16. století bývá ještě zdobena zlatým monilem.

V heraldice se všechny přilby kreslí červeně vyložené, což však není třeba v popisu uvádět. Tinktura přileb je buď stříbrná, nebo v barvě železa, ale od 16. století se kreslí mřížky turnajských přileb u vyšší šlechty zlaté. V polovině 15. století se objevují i přilby celé zlaté, a proto byla stanovena stupnice vymezující právo užívání různých druhů přileb:

- a) zlatá turnajská přilba — králové a suverénní knížata;
- b) stříbrná turnajská přilba se zlatými mřížkami — vyšší šlechta;
- c) celostříbrná turnajská přilba — nižší šlechta;
- d) kolčí přilba — erbovní měštané a uživatelé osobních znaků.

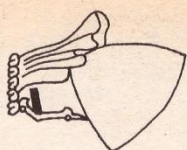
V zemích bývalé Sv. říše římské se původně udělovaly kolčí přilby novým erbovníkům a příslušníci starých rodů dostávali přilbu turnajskou jako polepšení. Po Bílé hoře se udělovaly již jen turnajské přilby. U některých erbovníků nebo i rodů — pokud mají více přileb — mohou být i jejich různé druhy. Tak například Kryštof Čert (viz HERALDICKÉ KURIOZITY) měl pravý helm turnajský a levý kolčí, zatímco u hrabat Wrschowitz-Sekarka und Sedczicz (Prusko) tomu bylo obráceně. Důležitou zásadou při kreslení znaků je, že se přilby nesmějí nad štítem vznášet, ale musí na něm spočívat.

Původně byla součástí erbu jen jedna přilba, protože erb vlastně jakási zkrakovitě vyjadřoval rytíře. Později se ale proti vši logice začínají zvyšovat počty přileb ve znacích — a to nejprve u vyšší šlechty a poté i u šlechty nižší. První příklad erbu se dvěma přilbami u nás je v rodu hrabat Schliků, a to roku 1436 u Kašpara Schlika z Lažan. Teoreticky tak vznikl před-

poklad, že každé pole (původně i samostatný erb) mohlo mít svou přilbu a odpovídající klenot.

Obr. 475: Nakloněný šit s přilbou natočenou k pozorovateli

Obr. 476: Nakloněný šit s přilbou natočenou doprava

Obr. 477: Šit se dvěma přilbami

Obr. 478: Šit se třemi přilbami

Tím jak se postupně zvyšoval počet přileb ve znacích, začala se jejich množstvím vyjadřovat důležitost, vznešenost a postavení rodů. Snaha učinit této nesmyslné praxi konec vedla Marii Terezii dne 29. 11. 1752 k nařízení, podle něhož má počet přileb ukazovat na šlechtický stav erbovníka v rámci říše. Tak bylo stanoveno, že při povyšování do šlechtického stavu nebo při polepšování mají všichni erbovníci dostávat přilby podle následujícího schématu:

1 přilbu — prosit šlechtici;
2 přilby — rytíři;
3 přilby — svobodní pánové;
3 a více přileb — hrabata, knížata.

V praxi však nebyla tato zásada vždy dodržována, například Aichelburgové dostali při povyšování do hraběcího stavu dne 3. 2. 1787 přileb dokonce sedm.

Je zajímavé, že některé vysoce postavené a mocné rody, například Liechtensteinové, vlastně nikdy žádných přileb neužívali. Oproti tomu zase například markrabě von Brandenburg-Anspach užíval znak, který obsahoval 13 přileb.

Nejběžnější místo přilby je uprostřed vrchní hrany štítu. Je-li však šit nakloněn, pak přilba spočívá vždy na vyvýšeném rohu štítu a v tom případě může být přilba jen jedna. Je buď tváří obrácená k pozorovateli (obr. 475), anebo je natočena doprava či doleva (podle toho, na kterou stranu je šit nakloněn), ale je vždy kolmo postavená (obr. 476). Je-li více přileb než jedna, pak již nelze kreslit šit nakloněný. V případě dvou přileb hledí na sebe, jsou k sobě přivrácené (obr. 477), což platí i při větším sudém počtu přileb, kdy se všechny přilby přivrátí ke středové ose, takže přilby celé jedné strany hledí na přilby strany druhé. Při větším lichém počtu přileb je vždy prostřední přilba obrácená tváří k pozorovateli a ostatní jsou k ní přivráceny (obr. 478). Při blasonování je nutné dodržet určité pořadí přileb, přičemž heraldický pravá strana má vždy přednost před stranou levou:

1 — 2
2 — 1 — 3
3 — 1 — 2 — 4
4 — 2 — 1 — 3 — 5
5 — 3 — 1 — 2 — 4 — 6
6 — 4 — 2 — 1 — 3 — 5 — 7 atd.

Při větším počtu přileb lze také pro zjednodušení popisovat jednotlivé přilby zprava doleva, je však nutné to v blasonu oznámit.

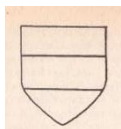
Nemí-li dost místa na okrajích štítu, pak je možné se setkat i s takovými případy, kdy poslední dvě nejméně důležité přilby se umísťují dole po

Příloha 4.5.5 – Tajenka – heraldika

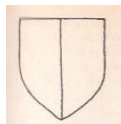
(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

Slovní popis znaku odbornou terminologií a podle heraldických pravidel =

1) Jak se nazývá tato heraldická figura?

2) Jak se nazývá tato heraldická figura?

3) Která kožešina se znázorňuje pomocí této šrafury?

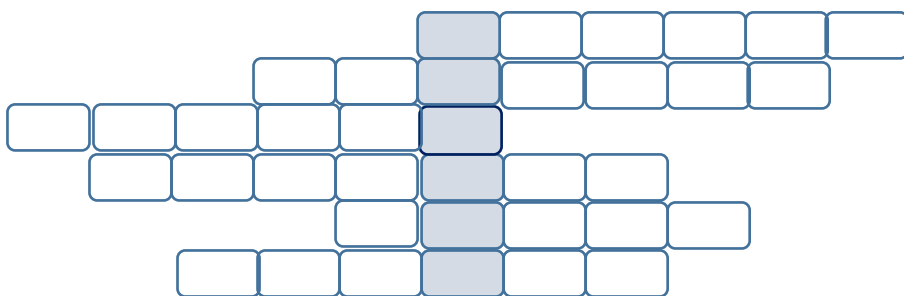
4) Jak nazýváme toto dělení?

5) Jak se nazývá tento typ přilby?

6) Ozdoba přilbice:

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Příloha 4.5.6 – Pravidla blasonu

Pravidla při popisu a vytváření erbu:

Pravidlo pravé a levé – znak se popisuje z pohledu nositele, tedy obráceně, než jej vidí naproti stojící osoba. Heraldicky vpravo znamená z pohledu pozorovatele vlevo.

Pravidlo barvy a kovu – platí, že barva se pokládá na kov a kov na barvu. Nikdy ne barva na barvu a kov na kov (jediná výjimka je znak Jeruzalémského království). Kožešiny mohou být jak na barvě, tak na kovu (u nás se moc nepoužívají – častější jsou v anglické heraldice).

Pravidlo kresby heraldických figur – obecné figury se nesmějí dotýkat okrajů štítu (max. jednoho), plochu štítu ale zcela vyplňují. Erbovní zvíře vykračuje pravou nohou a výraz odpovídá jeho povaze – u divokých zvířat je to síla, statečnost, u krotkých ušlechtilost. Figury se kreslí schematicky, nikdy ne realisticky.

Pravidlo směru přilbice a klenotu – klenot sleduje směr přilbice. Nakloněný štít může nést jen jedinou přilbici a její klenot hledí ve směr štítu. Přilbice spočívá vždy pevně na štítu (nevznáší se nad ním). Klenot rovněž vychází z přilbice a nevznáší se nad ní.

Pravidlo postupu při popisu znaku – nejprve barva pole, poté figury. Složené znaky se popisují od pravého horního pole (popř. srdečního štítku). Popis má být stručný, úsečný a výstižný.

Dnes si vyzkoušíme blasonovat podle této osnovy:

Blasonujeme zleva doprava a shora dolů!

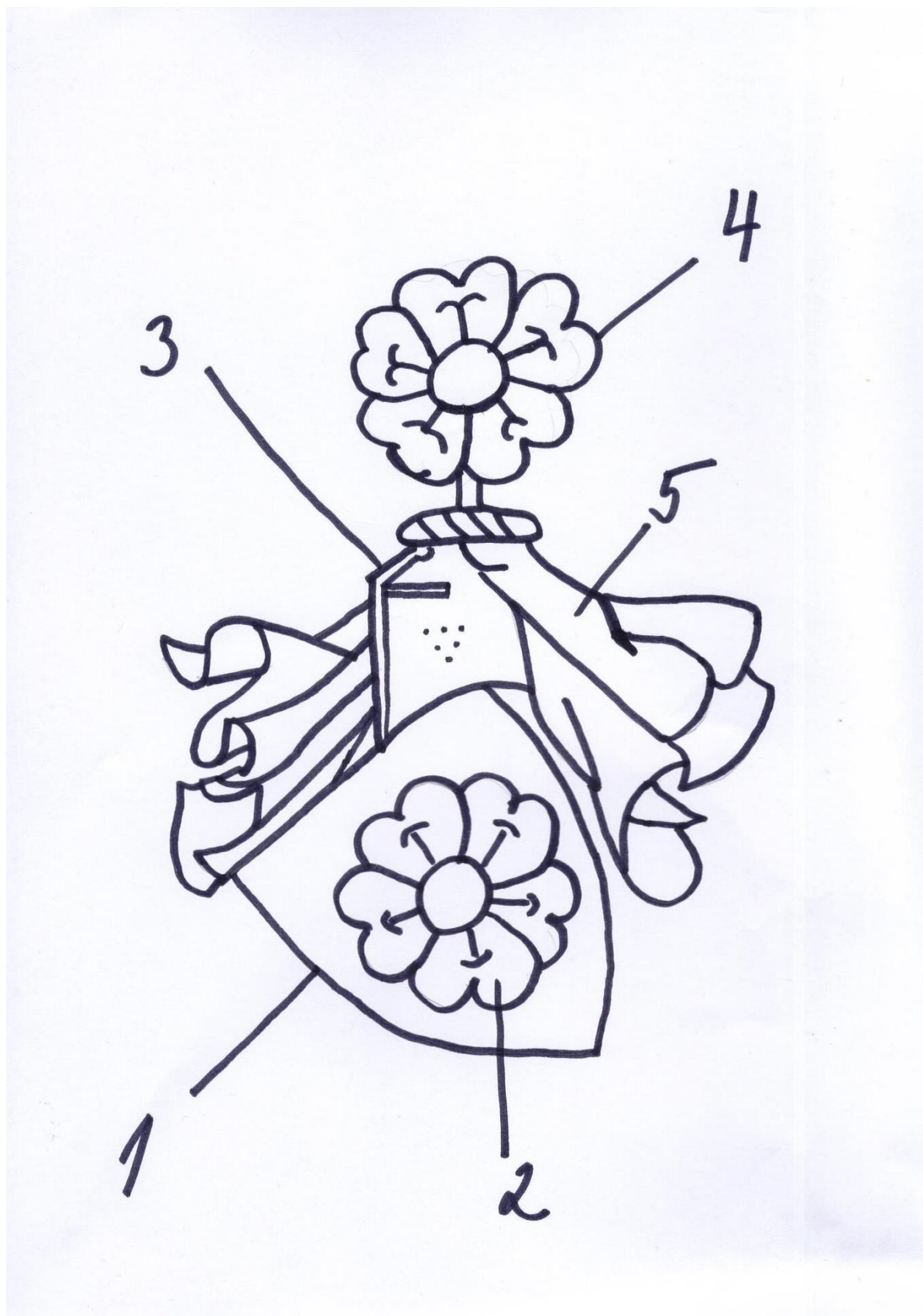
- 1) Heroldské dělení štítu a jeho tinktury
- 2) Tinktura a označení hlavní erbovní figury, popřípadě dalších doprovodných figur
- 3) Druh přilby
- 4) Tinktura příkrývadel
- 5) Klenot
- 6) Štítonošové
- 7) Hesla

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Příloha 4.5.7 – Části erbu – opakování (Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Příloha 4.6.1 – Materiály k úvodní besedě v knihovně

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

Knihovna si musí vést seznamy budoucích prvňáčků. Prvňáčci jsou pak automaticky registrováni.	Čtenář chce knihu, kterou knihovna nevlastní, ale vlastní ji jiná knihovna. Povinností knihovny je mu ji obstarat.
Knihovna má povinnost pořádat určitý počet přednášek a besed za rok.	Knihovna má povinnost provozovat výpůjční služby.

MVS Meziknihovní výpůjční služba EOD E-book on demand	Čtenářské dílny, workshopy
Knihovnický zákon č. 257: 29. června 2001	Besedy, přednášky, výstavy, autorská čtení

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Národní knihovna
x
Krajská knihovna
x
Místní knihovna

Rešerše
"hledání", "vyhledávání"

**Přístup k informacím
na internetu.**

Máte za úkol napsat
referát. Knihovna má
povinnost vám na vaši
žádost vyhledat zdroje,
ze kterých můžete čerpat.

Existuje seznam knih,
které musí každá
knihovna vlastnit.
Archivní fond, konzervační fond

Knihovna musí čtenářům
zajistit bezplatný přístup
na internet.

Knihy, které knihovna
vyřadila musí věnovat
určitým institucím jako je
např. škola, dětský
domov apod.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

ANO

ANO

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

NE

NE

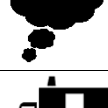

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Příloha 4.6.2 – Piktogramy

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

1	Piktogramy MAMT- beletrie	Antika, starověk	Akropolis		ant.png
2		Báje, mýty, pověsti, legendy	Slunce		bmp.png
3		Cestopisy	Kompas		cst.png
4		Čarodějnictví, kouzla, magie	Čarodějnice na koštěti		crd.png
5		Detektivky	Lupa		dtk.png
6		Divadelní hry	Divadelní masky		dvd.png
7		Dobrodružná literatura	Stylizované „D“		dbr.png
8		Fantasy	Drak		fnt.png
9		Gamebook (hrací kniha)	Bludiště		gmb.png
10		Historické romány	Erb		hst.png
11		Horory, duchové	Duch		hrr.png
12		Humor	Smajlík		hmr.png
13		Komiksy	Komiksový oblaček		kmk.png
14		Lékařské romány	Sanitka		lkr.png
15		Poezie	Okřídlený kůň Pegas		poe.png

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

16	Pohádky, bajky	Korunka		phd.png
17	Povídky, fejetony, blogy	Kniha		pvd.png
18	Pro ženy a dívky	Srdce		psz.png
19	Příběhy o dětech	Holčička a chlapeček		pdt.png
20	Regionální literatura	Stylizované „Rg“		rgn.png
21	Rozhovory	Siluety s komiks. obláčky		rzh.png
22	Sci-fi	Létající talíř		scf.png
23	Thrillery	Pavučina		thl.png
24	Válka, koncentrační tábory	Zkřížené meče		vlc.png
25	Vesnické romány	Střechy domků a kostela		vsu.png
26	Zvířecí příběhy	Stylizované „ZOO“		zvr.png
27	Životopisy, vzpomínky	Brko v kalamáři		zvt.png

Příloha 4.6.3 – Čárové kódy

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Příloha 4.6.4 – Přírůstkový katalog

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obracek)

Vypůjčky Čtenář Hledat Košík Center Akviziční portál Více

koha Zadejte číslo čtenářského průkazu nebo část jména:

Koha > Katalogizace > Přidat záznam MARC

Přidat záznam MARC

020 ? - ISBN

a ISBN

044 ? - Kód země vydání/výroby

a Kód geografické oblasti/země

100 ? - Hlavní záhlaví - osobní jméno autora

a Osobní jméno

d Datумы související se jménem

245 ? - Údaje o názvu

a Název

b Další údaje o názvu

260 ? - Nakladatelské údaje

a Místo vydání

c datum vydání

300 ? - Fyzický popis

a Rozsah

c Rozměry

336 ? - Typ obsahu

a Typ obsahu - termín

520 ? - Anotace

a Anotace, atd.

521 ? - Poznámka o uživatelském určení

a Text poznámky

910 ? - Údaje o vlastníkovi jednotky (exempláře)

a Sigla vlastníka jednotky

994 ? - Piktogram

p Piktogram

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Příloha 4.6.5 – Slova (hledání slov v knihách)

Č	E	CH	Á	CH	K	R	A	J	I
N	A	U	T	Ě	Š	E	N	Á	L
Í	B	E	Z	N	Á	H	N	Ě	T
O	U	C	Í	S	T	V	O	Ř	I
T	E	L	E	S	E	T	R	V	A
L	Y	P	R	O	Z	R	A	Z	U
J	E	T	V	O	Ř	E	N	Í	Š

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Ť	A	S	T	N	É				
---	---	---	---	---	---	--	--	--	--

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

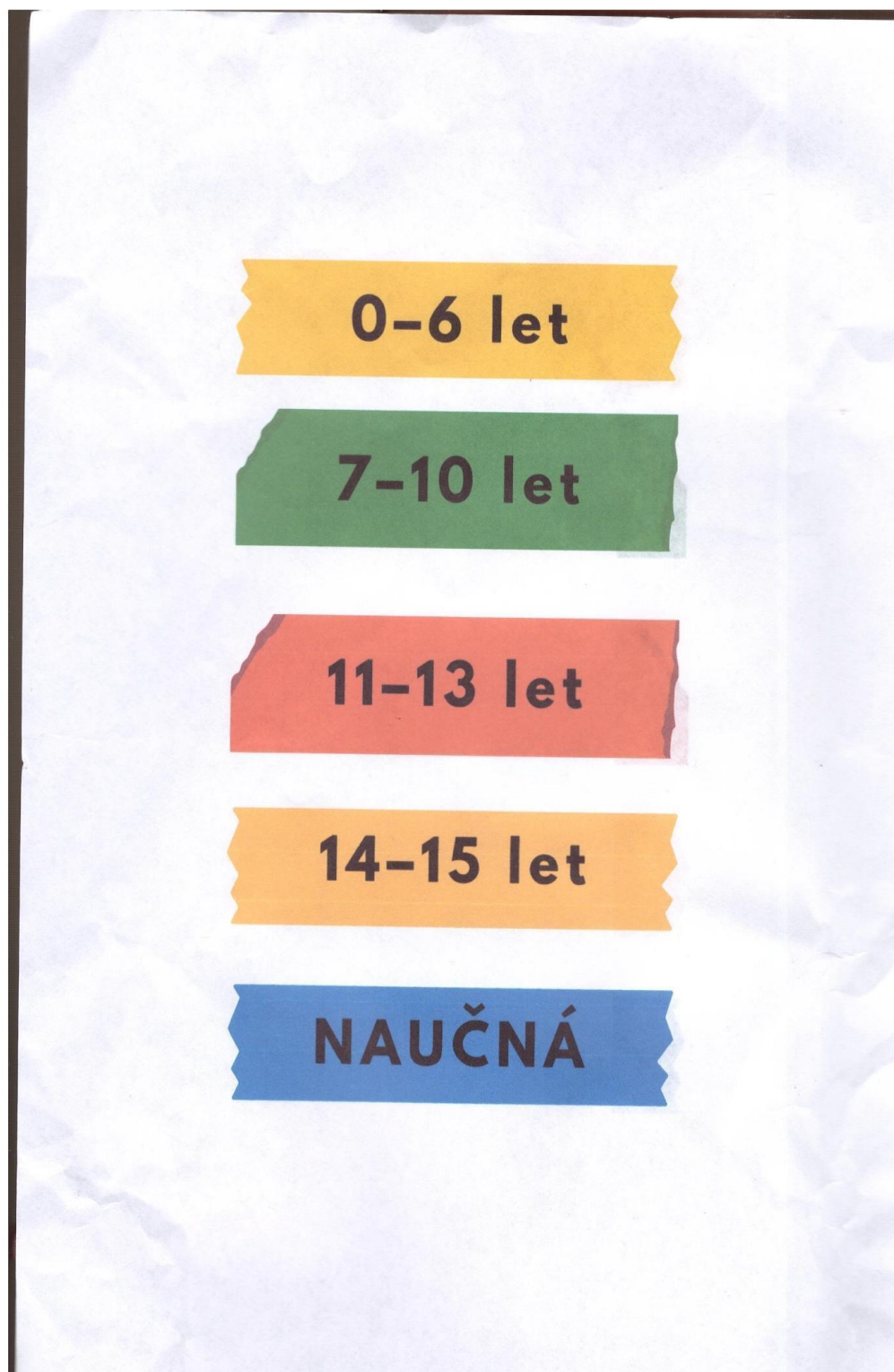
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

V _____ se prostírá _____,
_____ a _____, kde
_____ prsty _____ déle
než jinde a kde každý kout _____
radost z _____ a _____ oko.

Příloha 4.6.7 – Věkové kategorie podle barev

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Příloha 4.7.1 – Obrázek Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

ho dcera Svatava dorostla do věku nevěst a její krása a dobré srdce k ní přitahovaly Vojmíla, syna pána ze Zbiroha. Ale pan Beneš z Hrubé Skály se s pánem ze Zbiroha rozešel ve zlém. Nepřál proto jeho synu. Marně se však snažil přetnout neviditelná pouta, která Svatavu s Vojmílem svazovala. Nevěděl, že na světě ještě nebyl ukován meč, který by přemohl čistou a vytrvalou lásku.

Sasové už napínali tětiny v české zemi a jejich kopí a sekery se barvily krví. Bolest a utrpení vstoupilo do Čech, praporce černého dýmu zaválaly na obloze a lid z vesnic prchal do lesů. Křivda slavila svatbu s nenávistí, jen Svatava a Vojmil mysleli na lásku a posílali si vzkazy po oddaném služebníkovi, kterého nikdo z takové služby nepodezíral.

Už dosáhli Sasíci Trosek a valili se k Hrubé Skále, rojili se po cestách, prohledávali houštiny a skalní úkryty a vyváděli odtud schovaná dobytčata a vraceli se s bečícím lupem ke svému houfu.

Beneš Heřmanův se přichystal k obraně. Shromáždil pod hradem ve skalách své lidi a lid spřátelených rytířů a vyčkával. Zprávy o saském loupení a drancování předcházely saské vojsko a Čechů se zmocnila bojechťivost. I přiběhli zvědové od cesty ku Praze a oznamovali, že Sasové jsou tu. Jako když zarsší jiskry, jako když hejna orlů zašumí křídly, s šuměním a hukotem se otevřel a zajiškrtil les a vypustil ze svého stínu bojovné Čechy. Obě vojska se srazila. Už se lámou kopí a krvavé meče stíhají Sasům na červené pláště. Křik těch, kdo zraňují, se mísí s křikem raněných, zděšení ptáci prchají z korun stromů, skály se chvějí lomozem bitvy a laně hledají úkryt v nejhlubší strži.

Sasů je zlověstné mračno a české zástupy musí bojovat dvojnásob těžce. Beneš Heřmanův obklíčen vlnami Sasů brání se z posledních sil. Už slábnou síly všem Čechům a Sasové cítí, že přes hrozné ztráty se kloní vítězství na jejich stranu. Náhle se podruhé otevře les a z jeho zelených bran vyrazí jezdcí v černém odění, svěží a s tasenou zbraní. Vrhnu se na Sasy a rázem rozhodnou bitvu.

Rytíř, který je vede, prosekává si cestu nepřáteli přímo k Benešovi z Hrubé Skály, který je ve zlé tísní. Osvobodí ho ze sevření nepřátel a vyvede na bezpečné místo. Vtom přiválá na koni saský jezdec a zvedne na pana Beneše meč. Neznámý rytíř však zachytí ránu a Sasův meč mu nasekne přílbou. Sasové couvnou, Sasové se obracejí, Sasové prchají přes pole a lesy k hranici české země. Beneš Heřmanův se rozhlíží po svém zachránci. Ale kde už jsou černé odění bojovníci a kde je ten, který je vedl. Lesy ztichly a zavřely se nad houfem zachránců, kteří rozhodli bitvu. Zavřely se na zpěvavý zámek, neboť byl mír, ptáci se vraceli a vítali zpěvem ticho a klid.

Svatava věděla, kdo přišel jejímu otci v nouzi na pomoc. Bála se jen prozradit jméno zachránce.

Beneš Heřmanův dal pak vystrojit na svém hradě hodokvas pro všechny přátele a spojence a vyhlásil, že ten z bojovníků, který nastavil vlastní hlavu a přílbou zachytil osudnou ránu, nemá zůstat bez odměny. A jestli je svobodný, dá mu za ženu svou dceru.

Tak dlouho lovil pan Beneš pravdu, až vylovil lež. Přihlásil se mu nějaký mládenec s proseknutou přílbou a hradní pán jej s velkými díky přijal jako svého zachránce. Posadil jej na čestné místo, sám mu předkládal nejlepší kusy masa a naléval víno. Mládenec přízně hradního pána využíval. Ucházel se i o ruku Svatavy, která mu podle slibu pana Beneše patřila.

„Pohled,“ oslovil Svatavu pan Beneš Heřmanův, „to je tvůj ženich,“ a ukázal na mládence s proseknutou přílbou, „statečnějšího sotva najdeš. Ještě tento týden vystrojím slavnou svatbu.“

Svatava se ulekla. Málem by byla vykřikla, že otce zachránil Vojmil a že mládenec lže. Ale pak řekla odhodlaně:

„Než toho tady, raději se nikdy nevzdám.“

Popuzen vstal Beneš Heřmanův prudce od stolu, až se skácela na stolní desce konvice a víno z ní teklo jako krev.

„Je to mé přání,“ zvolal.

Svatava stála mlčky se slzami v očích.

Otec pokynul a přiběhly strážé. Na rozkaz pána odvedly Svatavu do nejhlubšího vězení hradu. A bylo to vězení vtesané do skály, chladné a vlhké a den i noc se tu vlekly v šeru, neboť okénko bylo malé, jen jako když pukne skála.

Po sedm dní sem chodíval otec za dcerou a žádal ji, aby ho poslechla a mládence si vzala za muže. Po sedm dní mu dcera odpovídala:

„Nemohu si ho vzít.“

Sedmého dne večer rozhodl Beneš Heřmanův, že dá svou dceru zazdíť. Za svitu pochodní nanosili sloužebníci kámen a zazdili vězení se Svatavou.

Svatavě ubývá ve džbánů voda. S pláčem se Svatava loučí se světem. Naposled vzhledne k úzkému oknu a zahlédne jedinou hvězdu na nočním nebi. Zahlédne jedinou hvězdu a zaslechne hlas:

„Svatayo, neměj strach, už jsem ti blízko.“

Zmatena hledí Svatava k hvězdě. Mluví k ní nebe, nebo k ní promlouvá člověk?

„To jsem já, Vojmil,“ ozve se znovu a v okně se ukáže stín lidské hlavy.

Po srázné skále se vyšplhal Vojmil až k hradnímu vězení. Uvazuje provaz a vylamuje kus za kusem pískovcový balvan okolo okénka. Už může podat Svatavě ruku, už slyší bít její radostné srdce.

Tiskne ji k sobě a spouští se s ní po provaze do hluboké rokle.

Jen se dotkne patami mechu a složí do trávy zesláblou Svatavu, vyhrnou se z mladého doubí zbrojenci hradního pána a Beneš Heřmanův předstoupí před Svatavu a Vojmila.

„Posviť mi,“ rozkáže muži s pochodní a prohlíží si únosce své dcery. Vidí Vojmila v černém odění a vidí šram na jeho čele. Vidí Svatavu klečící v trávě a poznání a lítost mu nedovolí promluvit.

V tichém průvodu se vrátí všichni na Hrubou Skálu a mládenec, podvodník, kolem nich proběhne a ztratí se v lese.

A byla pak slavná svatba Vojmila se Svatavou a bylo na hradě světlo, až zářil, jako by hořel. A všechna ta záře svítí podnes na cestu těm, kdo se mají tak rádi, že ani zeď, ani skála jejich lásku nezaválí.

Nepřátelé přicházejí do země zvenčí,

nepřátelé ze země odcházejí,

nepřátelé stejného jazyka přebývají v zemi,

nepřátelé neodcházejí.

Cizince poznáš po řeči, oděvu, mravech,

domácí nepřítel říká: Jsem jako ty.

Jeho lačnost vlastnit není o nic menší

než u cizího nepřítel,

jeho nenávisť k tobě není o nic menší

než u cizího nepřítel,

jeho moc není méně krutá a jeho nůž je ostřejší,

protože jsi jej nečekal.

O KRUTÝCH HRADNÍCH PÁNECH

Za starých časů bývali hradní pánové mocní a jejich moc se často proměňovala ve svévoli a násilí. Jen málo lidí na světě dovede unést břemeno moci, aby se pod ním nezkřivili.

Pověst nám vypráví, že v jezeře u Doks, kterému se dnes říká Máchovo, stával kdysi na ostrůvku hrádek. Také na návrší, které vybíhá z břehu do vody, stávala prý tvrz. Jmenovala se Kluček. Tvrz i hrádek patřily rytíři Pancířovi.

Vypráví se, že Pancíř dobyl svého majetku

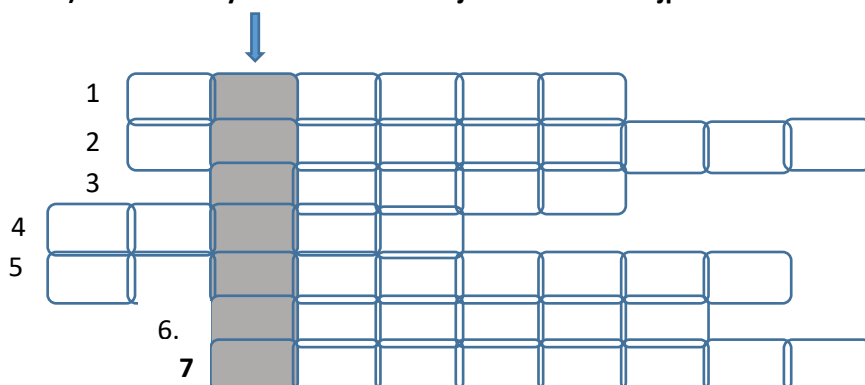
EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Příloha 4.7.3 – Tajenka – Rumcajs

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

1) Kterému symbolu Českého ráje se budeme nejprve věnovat? Odpověď najdeš v tajence.

1. Tmavě červený minerál typický pro náš region. Používá se nejen k výrobě šperků, ale také řezných, brusných a vrtných nástrojů.
2. Světový rekordman v hodu diskem. V Turnově po něm máme pojmenovaný stadion.
3. Jak se nazývá část města na jihu Turnova?
4. Příjmení prvního Čecha na pěti kontinentech.
5. Rozhledna, která stojí na cestě mezi Turnovem a hradem Valdštejn.
6. Jeden z minerálů, které můžeme nalézt na Kozákově. Má několik barevných variant a používá se ve šperkařství.
7. Židovská sakrální stavba. V Turnově taková stavba stojí v oblasti bývalého židovského ghetta (v Krajířově ulici).

2) Co mají společného tyto postavy?

Co mají společného?

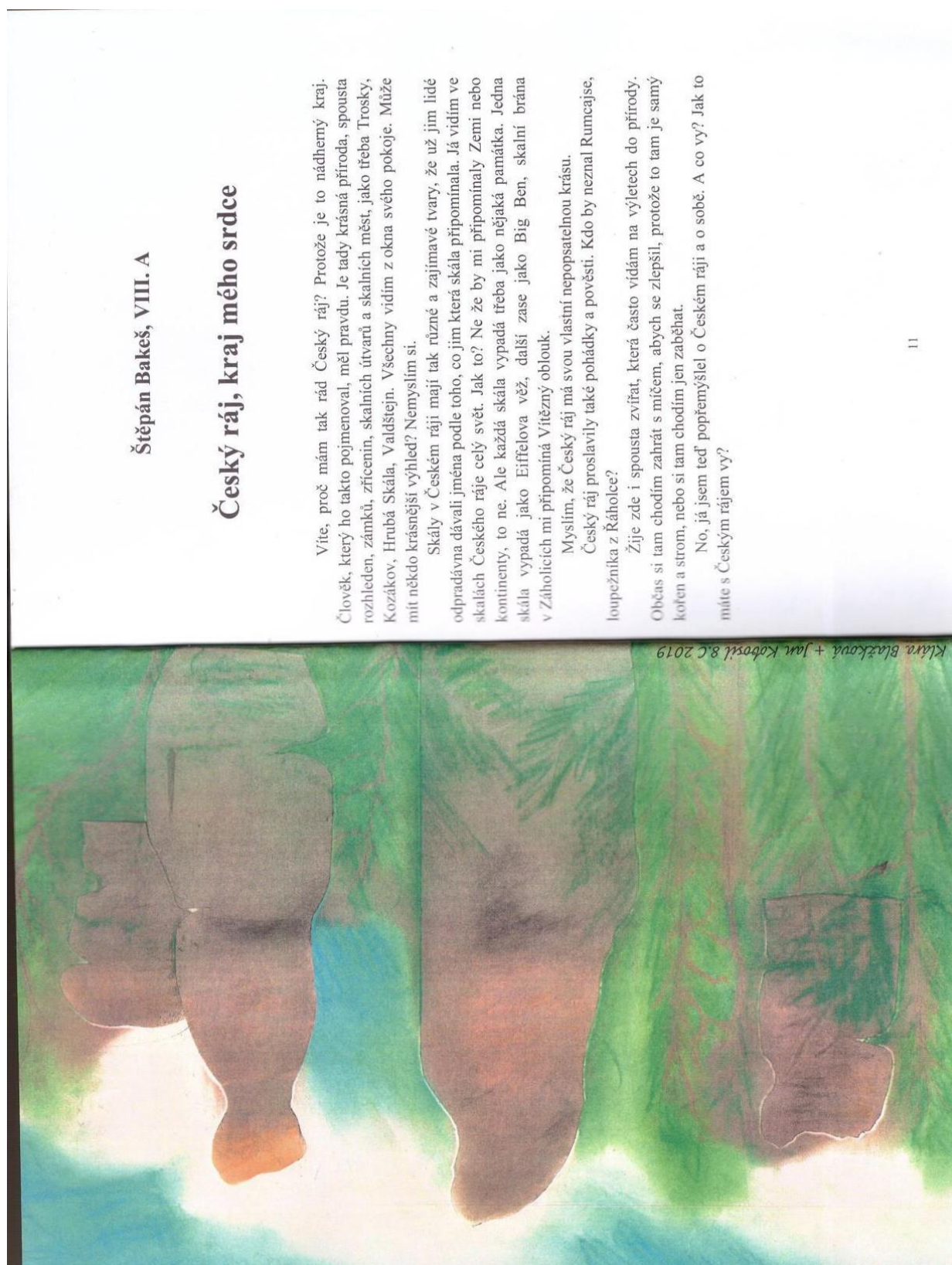

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Příloha 4.7.4 – Český ráj, kraj mého srdce – úvaha

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Hora Kozákov

Zlatá stezka Českého ráje – to nejsou jen údolí a skalní města. Stezka vede i nejvýše položenými místy chráněné krajinné oblasti. Lyžaři a snowboardisté směřující směrem na sever nebo severovýchod Čech, do vzdálenějších a podstatně výše položených Krkonoš, Jizerských nebo Orlických hor, mnohdy ani netuší, že nedaleko hustě frekventovaných silnic vedoucích k přeplněným horským střediskům leží líbezná krajina, kde je na zasněžených svazích klid a pohoda, nečeká se ve frontách na vlek a neplatí se vysoké sumy za lyžařské permanentky. Pravda, v Českém ráji většinou nelze dojet autem až k dolní stanici lanovky, nelze si vybírat z mnoha barevně označených sjezdovek, ale těch pár desítek nebo stovek metrů od zaparkovaného auta lze bez problémů dojít, a tím víc si užívat nepřelidněného svahu.

Zatímco nejnižším místem Českého ráje je rybník Žabakor (236 metrů nad mořem), jeho nejvyšším bodem je se svými 744 nadmořskými metry Kozákov. Lze tam dospět po několika kilometrech jízdy z Turnova (přes Bělou a Podloktuší), ze Železného Brodu (přes Pelechov a Záhoří) nebo ze Semil (přes Chuchelnou a Komárov). Z různých světových stran vedou na vrchol dobře značené turistické stezky (z Turnova, Malé Skály, Železného Brodu, Semil, Sedmihorek, Nové Paky a Lomnice nad Popelkou), mezi nimi i naše Zlatá stezka, červeně značená. Mohutný, oblý, téměř magický vrch vévodí širokému okolí a z jeho vrcholku – vyšlápnete-li si na novou ocelovou rozhlednu, postavenou s pomocí armády – je za příznivého počasí panoramatický, ničím nerušený rozhled do dalekého okolí: na Krkonoše, Jizerské hory, Ještěd, ale i na hrad Trosky, Prachovské skály, Bezděz, Říp a vrcholky Českého středohoří. „Běžkařit“ i „loučkařit“ je tady možno obvykle do Velikonoc, ale i později.

Kozákov je hora důstojná, prastará a z geologického hlediska mimořádně zajímavá, protože ji tvoří několik typů hornin. Vznikla v prvohorách, později byla tvarována výlevem třetihorního čediče a je rozložena na tzv. lužickém zlomu. Odedávna byla známá jako naleziště drahých kamenů. Na vrcholu, který byl původně pokryt keří a trávou, jsou zbytky kleče, která tu byla pokusně vysázena v roce 1929. O rok dříve byla za velké účasti veřejnosti otevřena turistická chata, která se stala nedílnou součástí vrcholu Kozákova. Byla postavena na počest semilského rodáka, staročeského politika JUDr. Františka Ladislava Riegra. Projekt vypracoval pražský architekt Jan Václavík, stavba byla dílem firmy stavitele Rudolfa Kousala ze Železného Brodu. Tehdy se také uvažovalo o postavení mohutné mohyly na Riegrovu počest, ale z nedo-

statku finančních prostředků z toho sešlo. Neuskutečnily se ani plány na postavení rozhledny s pseudorománskou kaplí sv. Cyrila a Metoděje.

Před druhou světovou válkou byla chata rozšířena, v roce 1962 částečně vyhořela, o čtyři roky později byla znovu uvedena do provozu. Poskytuje občerstvení i jednoduché ubytování. Turisté se často ptají, odkud vlastně chata čerpá vodu. Ta je vedena z jižního svahu hory potrubím pomocí tzv. trkače ze studánky Radostná, jež je zastřešena kapličkou.

Budeme-li mít dostatek času, můžeme se vydat po značené stezce na severozápadní svah hory a dojít k Drábovně, světničce vytesané v balvanu, jenž je součástí dlouhého pískovcového útesu. Původně sloužila jako stanoviště strážní hlídky. (Název pochází pravděpodobně od loupežníků, jimž se ve středověku říkalo drábi, ale možná také od slova drápat, tj. tesat.) Ve zmíněném skalním útesu jsou dvě zajímavé jeskyně – Babí a Kudrnáčova pec. Byly v nich nalezeny kamenářské dílny z mladší doby kamenné (2000 let před naším letopočtem). V Babí peci byla také objevena dílna penězokazců z 15. století.

Na Kozákově je toho k prohlížení opravdu dost, ale největšímu zájmu turistů se v posledních letech těší lom nedaleko Votrubcova muzea drahých kamenů. Vydejme se tam i my.

Odbočíme: Votrubcův lom

V prvohorní melafyrické vyvřelině jsou na Kozákově skryty drahé kameny (červenozelený jaspis, achát, chalcedon, záhněda, vzácně i ametyst), jež byly známé už lidem v mladší době kamenné a které lze při troše trpělivosti nalézt i dnes například ve Votrubcově lomu (nyní chráněný přírodní výtvar) nedaleko silnice vedoucí z vrcholu do Podkozákova. K návštěvě zve malé, celoročně otevřené muzeum kozákovských i cizích kamenů. Kameny, které jsme si s povolením majitele pozemku Josefa Votrubce našli, je možno nechat si v jeho dílně vybrousit. Další muzeum drahých kamenů je v nedalekém Lestkově.

Z Kozákova pocházejí např. oválné jaspisy na sarkofágu v kapli svatého Václava ve Svatovítském chrámu na Hradčanech. Drahokamy sbírali na Kozákově už v dávné minulosti kronikář Václav Hájek z Libočan a historik Bohuslav Balbín.

Příloha 4.7.5 – Pracovní list – Kozákov

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

KOZÁKOV

Ptej se ostatních na odpovědi, které nejsou ve tvé části textu!

1) Jaké jsou výhody a nevýhody lyžování na svazích v této oblasti?

+

-

2) Jaké je nejnižší místo Českého ráje?

3) Kolik metrů nad mořem má Kozákov?

4) Jakou barvou je turisticky značena Zlatá stezka Českého ráje?

5) Proč je Kozákov geologicky zajímavý?

6) Kdy hora Kozákov vznikla?

7) Co se na Kozákově stalo v roce 1928?

8) Kde se narodil František Ladislav Rieger?

9) Ve kterém roce Riegerova chata částečně vyhořela?

10) Odkud Riegerova chata čerpá vodu?

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

11) Jak se jmenuje světnička vytesaná v balvanu, která původně sloužila jako stanoviště strážní hlídky?

12) Čím jsou zajímavé jeskyně Babí a Kudrnáčova pec?

13) Které drahé kameny můžeme dodnes nalézt například ve Votrubcově lomu?

14) Kdo to byl Josef Votrubec?

15) Kde můžeme nalézt oválné jaspisy z Kozákova?

16) Které osobnosti již v minulosti na Kozákově sbíraly drahokamy?

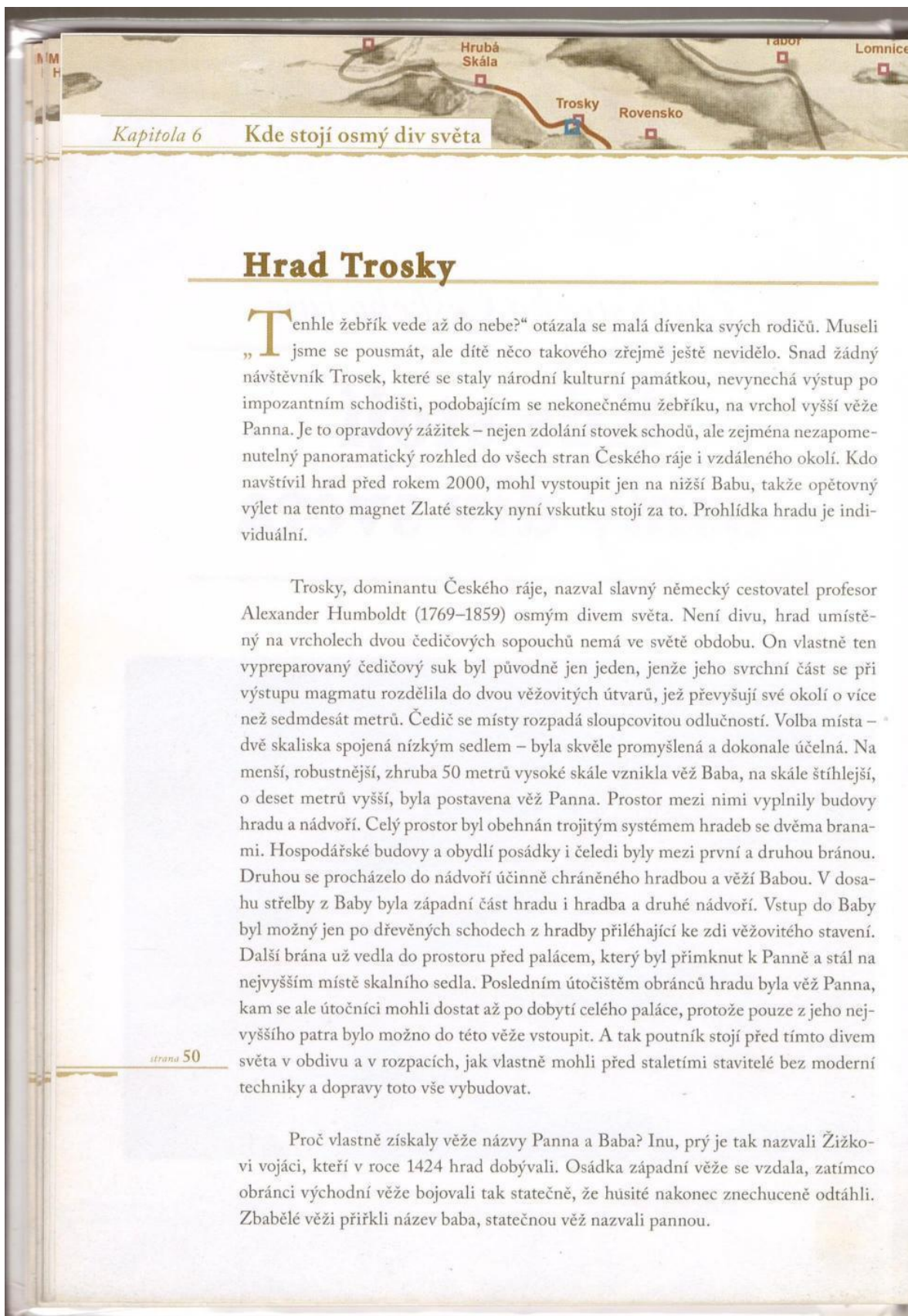

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Příloha 4.7.6 – Hrad Trosky – text

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Poněkud pikantnější příchutí má pověst, o níž jako o mnoha jiných platí stará moudrost, že není šprochu, aby na něm nebylo pravdy trochu. Kdysi na hradě bydlely dvě šlechtičny z rodu pánů z Bergova. Paní Markéta byla už letitá vdova a její vnučka panna Barbora čekala na ženicha, až se vrátí z vojny proti Turkům. Hrad vlastnily obě společně, jenže každá bydlela v jednom paláci – paní bába v dolní věži a panna Barbora v horní. Stále se hádaly, jedna druhé nedala pokoj a vymýšlely si nová příkoří. Zajímavé je, že přes všechnu zášť byla mezi nimi určitá náklonnost. Panně Barboře jednou přišel poslední list od snoubence, který brzy nato padl v daleké zemi. Když Barbora v zoufalství skočila z okna, Markéta běžela na dvůr a snažila se jí pomoci, leč bylo už pozdě. Markéta se sice stala jedinou majitelkou hradu, ale vůbec ji to netěšilo. Dlouho si svého postavení neužila a zemřela žalem. Před smrtí prý ještě Barboru odprosila za to, že jí činila různá protivenství. Hrad brzy zpustl, ale dvě věže nesou na památku Markěty a její vnučky dodnes jména Baba a Panna. Jestli se obě ženy na věčnosti setkaly, odpustily si a usmířily se, o tom již pověst mlčí.

Zajímavá je historie výstupu na vrcholek vyšší věže. První, komu se podařilo zlézt Pannu, byl už v roce 1681 historik a jezuita Bohuslav Balbín (1621–1688) a mnohem později, roku 1840, pokrokový buditel Antonín Marek. Místní kronikář popisuje výkon jistého Josefa Zemana, který za pár krejcarů předváděl návštěvníkům Trosek výstup na věž bosýma nohama. Ve čtyřicátých letech 19. století začal s výstavbou schodiště majitel panství Aehrental, ale po jeho smrti byly práce přerušeny. Po roce 1925 se zásluhou Klubu českých turistů dočkala zpřístupnění nižší Baba, ale rozhledový prostor byl upraven a dokončen až v roce 2000.

Zvláštní je, že hrad Trosky nese tento název už od svého vzniku – asi proto, že vyjadřoval podobu skaliska. Hrad založil Čeněk z Vartemberka v druhé polovině 14. století; v zápisech z roku 1393 je uváděn s přídomek „pán z Trosk“. (Vartemberkové byli neobyčejně aktivním rodem, který vlastnil rozsáhlé statky v severních Čechách.) Protože se dostal do finančních potíží, odevzdal hrad do rukou krále Václava, od nějž ho získal Ota z Bergova. (Ten podle některých pramenů ukradl pověstný opatovický poklad a ukryl ho hluboko v podzemí hradu.) Páni z Bergova byli věrní katolíci, kteří podporovali krále Zikmunda. V dobách husitských válek hrad zřejmě plnil roli hlásky lužických měst a šlechty; odtud přicházely zprávy o situaci a postavení husitských vojsk. Roku 1428 hrad vyhořel a později se stal na několik let sídlem loupežníků, kteří terorizovali rozsáhlé okolí. Později koupil Trosky Jan Zajíc z Hazmburka, který podporoval Matyáše Korvína, takže si vysloužil trestnou výpravu královského vojska Jiřího z Poděbrad. Po bělohorské bitvě se stal majitelem Albrecht z Valdštejna,

který však nechal hrad zpustnout. V průběhu třicetileté války se na Troskách střídali Švédové s císařským vojskem. Dílo zkázy dokončil rok 1648 – hrad byl vypálen a proměnil se na několik století ve zříceninu. Teprve období romantického zájmu o hrady v 19. století znamenalo pro jedinečnou památku určitou záchranu, která se dovršila mezi léty 1990–2000 a nadále pokračuje.

Pod Troskami je údajná síť podzemních chodeb, z nichž nejdelší vedla snad až kilometr za hradební zdi. Už několikrát se různí badatelé pokoušeli najít zmíněný opatovický poklad (legendu skvěle zpracoval Alois Jirásek ve *Starých pověstech českých*), jehož existenci nepřímo připustil ve svém životopisu císař a král Karel IV.

Trochu dobrodružství čeká na poutníka, který si najde čas na průzkum malého skalního městečka Apolena, vystavěného z velmi měkkého pískovce s příměsí kaolinického tmelu. Nalézá se kilometr jižně od Trosků u malého kempu Svitačka. Pod zalesněnými skalními boky je skryt největší podzemní systém puklinově-rozsedlinového typu v Českém ráji. Podle některých historických pramenů zde také ústila tajná podzemní chodba z hradu. Navzdory pátrání geologů a speleologů se však její existence zatím nepotvrdila.

Příloha 4.7.7 – Vybrané básně o Troskách

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

(...) Už slunce za mnou klesá k západu

jak stříbro chladné,

čerň rozhrnuje korun borových

a líbá naposledy skály

na čela omšelá ...

V tom posledním přívitu slunce

se dívám s ním do tváří skal,

vyhaslé oči vidím,

čela svažtělá - -

A slyším slova divně krásná,

jež rozvlňují srdce tep ...

Ted' konečně kraj promluvil

a šeptá tajemství mi krásy své ...

Být vkořeněn do rodné země

a být s ní srostlý tak

jak skály ty

druh o druhu se opírat,

tak nepohnut,

jak tajný káže rozkaz Osudu (...)

(Jaroslav Podobský, Pohled k Troskám od Hrubé Skály, Básně na Trosky)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

KRAJINA

Růžově cudný úsměv šípku
dýchá z každého kvítku
nad příkopem silnice.

Roj tisíce
vloček svízele sněhových
vrší se v zelených závějích.

V slunečním jasu
z rozvlněného pásu
zlatě zelené pšenice
vane to vůní bílého krajíce.

Skřivánčí píseň vysoko zvoní.
Sněžná hora oblaku kraj cloní.

Vlna polí se sune v dál
pod pustou šed' pískových skal
na černém pásu borového lesa.

A nad ním se vztyčují hrdě
na nebesa
pevně a tvrdě
ve vznosné kráse
dva prsty zvednuté ku přísaze –
Trosky - - - !

(Jaroslav Podobský, Krajina, Básně na Trosky)

TROSKY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Mé Trosky,
jste krásné v každý čas!
Když úsměv jara vzbudí slunka jas
a bílá oblaka nad vámi plynou,
jak hrdě kralujete nad krajinou!

Mé Trosky,
obdivuji vás!

Mé Trosky,
jste krásné v každý čas!
Když v polích zlátne těžký žito klas
a stéblo v prudkém žáru slunce praská,
když rudě kvete mák, jak v srdci láska,

mé Trosky,
obdivuji vás!

Mé Trosky,
jste krásné v každý čas!
Když podzim rozprostře svůj zlatý vlas

a v lesích pestré ohně barev hýří,
když obletují vás mlh netopýři,
mé Trosky,
obdivuji vás!

Mé Trosky,
jste krásné v každý čas!
Když v sněhu bílý plášť vás přikryl mráz
a meluzína naříká a skučí,
když vánice vás bere do náručí,
mé Trosky,
obdivuji vás!

Mé Trosky,
jste krásné v každý čas!
Když jitro připíná vám zlatý pás
a večer ohněm červánků vás líbá,
když hvězdná noc vás do snů ukolébá,
mé Trosky,
obdivuji vás

(Jaroslav Podobský, Trosky, Básně na Trosky)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Příloha 4.8.1 – Já, Finis – texty

(Zdroj: viz Seznam zdrojů a obrázků)

01

Náš svět zaniká a nikdo, vůbec nikdo s tím nic nedělá! Jsou snad všichni se svým osudem smíření?

Já se ještě nechci vzdát!

„Čuměj na tebe!“

„Kdo?“ ptám se zmateně, náhle vytržený z vlastních myšlenek.

„Ženský! Kdo jiný?“ skřehotá Kuba a mně chvíli trvá pochopit, že myslí holky z naší třídy. Je hlavní přestávka a my stojíme u vysoké cihlové zdi vedle školního hřiště. Vlastně stojím jenom já, Kuba sedí, ale oba sledujeme dívky hrající ty svoje holčičí hry. Hází si s míčem, skáče u panáka, nebo jen tak postávají a požíhávají naším směrem. A neustále se hihňají.

„Chci mít hodně ženskéjch,“ říká Kuba sebevědomě. „Aspoň dvacet.“

Nechápavě na něho koukám a nemám ponětí, o čem vlastně mluvím.

„Dřív jsme to měli těžký. Jako my postižený, rozumíš. Neměli jsme vůbec žádný holky. Myslí jako zdravý holky. Vůbec. Jenom jeden strašně slavný postižený vědec měl několik ženskéjch, ale jinak jsme měli smůlu. Ale to se teď změnilo, víš, jako že nám ubyla konkurence. Tahle doba je naše, kámo! Můžeme mít každou, na kterou si ukážeme!“

Mám chuť zařvat, skočit ke Kubovi, zatřást s ním a možná ho i shodit na zem. Většinou ho poslouchám jen na půl ucha, ale dnes jsou jeho řeči neskutečně vlezlé.

Najednou si uvědomím, že mu rozumím. On nechápe, jaké to je, když vám...

„Rozdělíme si je na půl.“

V duchu polykám nadávku, zatínám zuby a jen se usklíbám. Nechci poslouchat jeho protivné kecy a nestojím o půlku holek z ročníku! Těším se na konec přestávky a návrat do třídy.

Kuba se kření a svoji pokroucenou ruku se snaží vsu-

Uhybám pohledem a nic neříkám, kývu ke zdi.

„Zapomináš na Davida.“

„Která by ho chtěla?“ odfrkává Kuba a nějakou dobu loví ovládání. Elektrický vozík s trhnutím ožívá a otáčí se ve směru našeho posledního spolužáka.

David stojí bokem opřený o zed, v pravidelném rytmu do ní lehce naráží hlavou a pohledem směřuje skrz nás bůhvíkam.

„Vsadím cigo, že dneska bude mít záchvat.“

Křím ramenem, protože Davidův záchvat je mi ukradený. Všechno na tomhle světě, kromě jedné jediné věci, je mi úplně ukradený!

„Ještě do oběda. Možná už přísti hodinu,“ pronáší Kuba zalecky. „Bude prča.“

V ten okamžik mi můj spolužák přijde ještě divnější a vadnější než obvykle. Jenže vzápětí si uvědomím, že Kuba není tím, co je tady vadné. Ani naše škola nebo snad naše třída, kde kromě nás tři nejsou žádní jiní kluci.

Porouchaný je svět, ve kterém žijeme. A já toužím po jediné věci: mít tu moc náš svět spravit.

7

nout pod košili. Mele sebou, až se s ním vozík kymácí ze strany na stranu. „He, he,“ chtěla se a vítězoslavně cosi vytahuje. „Dáš si cigo?“

Jasně že nedám. A on si taky nedá, jenom kecá, beztak nemá sirky ani zapalovač. Pomalu se uklidňuji a nutím se promluvit.

„Zase jsi okradl Marii?“

„Ještě jí to nedošlo,“ přikyvuje a mého roztřeseného hlasu si nevšímá, loví cigaretu, která mu spadla do klína. „Dává si ke mně kabelku, když mě rve do schodů. Je blbá.“

Asistentka Marie je docela milá a určitě moc dobře ví, že ji Kuba okrádá. Pozoruji, jak zápasí se svým úlovkem a pomalu ho zaskrývá zpátky do skryše v oblečení, a najednou ho nenávidím. Nenávidím jeho bezstarostnost, a zároveň mu ji strašně závidím. Jak moc bych chtěl mít stejné starosti jako on!

Dívám se zpátky na hřiště. Nikdo se tam nehoní, neběhá za míčem, nikdo si nehraje na superhrdiny a už vůbec nikdo se tam nepere. Všude samé holky.

Kuba sleduje můj pohled, mžourá do sluníčka.

„Nechám tě vybrat jako prvního, jestli si na nějakou myslíš,“ pronáší potutelně.

02

Přichází asistentky.

Dlouhovlasá Jolana odvádí Davida za ruku, zatímco usměvavá Marie doprovází Kubu ke dveřím. Byl by všechno zvládl sám, ale naschvál naráží vozičkem, kde to jen jde, aby se s ním musela dít. Zase si k němu dává kabelku, ale na krádež dalších cigaret bude protentokrát málo času.

Vstupujeme do tmavé chodby. Světla je tady o poznaní méně než na jarním sluníčku, ale filtr na mých automatických brýlích vmáčku zesvětluje. Můj výtah a vyběhám po schodech do třídy. Až o minutu nebo dvě později se objevuje Jakub a parkuje vozík do lavice vedle mě.

Začíná hodina matematiky a Marie odchází, protože počty většinou Jakub zvládá bez cizí pomoci. To samé se ovšem nedá říct o Davidovi. Asistentka je s ním, co chvíli se ze zadní lavice ozývá křourání.

Náš svět se pokazil před třicet lety. A já nedokážu uvěřit, že za všechny ty roky ještě nikdo nic neudělal. Copak nikdo nezjistil, kdo za tím stojí a jak se bránit? Rozhlížím se okolo. Všichni se tváří, jako by se nic nedělo, jako by svět byl normální. Zvykli si? Učitelé, dospělí, holky? Zachytil jsem pohled některých z nich.

Koukají na mě.

A na koho jiného by asi tak měly koukat?

Ze zadu se ozývá další zakřourání a Jakub se na mě kření. Jolana je tady nová, a nástup Davidova záchvatu na rozdíl od nás ještě nerozezná.

Učitel u tabule zvyšuje hlas, aby přehlušil kluka, kterému se něco nelíbí. Otáčím se, abychom se podívali, jak se asistentka marně snaží situaci zvládnout. Oba víme, že na to bylo pozdě, jakmile jsme po přestávce vkročili do třídy.

V momentě, kdy autistický chlapec vyskakuje a začíná rukama a nohama mlátit kolem sebe, už cíví všichni. Asistentka se na něho vrhá a snaží se ho udržet na zemi,

10

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

aby si něco neudělal. Má neuvěřitelnou sílu. David, ne Jolana, protože se jí vytrhává a s řevem běhá okolo.

„Mohu... mohu být nějak nápomocen?“ nabízí se nesměle učitel matematiky, ale asistentka ho neslyší, pronásleduje kluka, který obrací třídu vzhůru nohama.

„Myslím tedy... že asi... je konec hodiny,“ rezignovaně volá matikář a my se hmem z třídy, která vypadá jako po výbuchu.

Je nejvyšší čas. Spěchám k širokému schodišti se třemi křídly. Dvě z nich vedou po stranách dolů na široké odpočívadlo v mezipatře, ze kterého se středem sestupuje do nižšího patra.

Musím se naklonit přes masivní kamenné zábradlí, abych viděl na dveře 2. B v přízemí. Na protější straně schodiště někdo stojí a stejně jako já se naklání přes zábradlí. Nepatrně pohnu hlavou, ale asi ne dost nenápadně.

Je to Anežka. Zvedá hlavu a dlouhé plavé vlasy ledabyle svázané do culíku se jí rozprostou po ramení. Neuvěřitelně modré oči se upírají přímo na mě.

Tajím dech a nutím se nepohnout. Je to těžké, i když vím, že přes moje černé, jako noc temné brýle nedokáže prohlédnout. Divá se pátravě, na okamžik se jí krabátí čelo, tážavě zvedá obočí. Odchází, jestli se na ni koukám?

Usmívá se, ale pak se ozývá rána a oba se otáčíme ke třídě v přízemí. Dveře se právě rozletěly a zevnitř vyběhají halekající druháci. Holky i kluci, je jich téměř půl na půl. Pátrám v hloučku dětí a konečně ho vidím, kluka se světlými kudrnatými vlasy.

Můj bráška Martin. Křičí jako všichni, natěšený na dlouhou přestávku na hřišti. S kamarády kolem ramen se tlačí s ostatními ven.

Když mizí z dohledu, úsměv mi mizne na rtěch.

Jak mohl čas tak rychle uběhnout? Jak se mohlo stát, že mému bráškově bude už za dva týdny osm let? Za dva týdny! Anežka se ve tváři objevují slzy, oči schovává do rukávů. Také jejímu bratrovi bude osm. Za čtyři týdny. A já tuším, že za čtyři týdny její úsměv už nebude jako dřív.

Nic nebude jako dřív.

Držím mu pevně ruku a doufám, že situaci zvládne sám. Nechávám volně spadnout bradu. Odkud se ty holky vzaly? Tlustá dívka mě prohlíží ze všech stran, ale pod brýle pevně přiléhající k mému obličejí vidět nemůže.

„Ať si sundá brýle!“ rozkazuje a ovane mě svým dechem.

Martin sebou škubne a mně zatne. Nemůžu si sundat brýle! Tady venku na sluníčku bych přišel o oči. Otevírám pusku ještě víc a vyrážím ze sebe dlouhý neartikulovaný skřek. Bráška se konečně vzpomíná.

„Bráška je autista!“

Dívky okamžitě ztrácejí zájem.

„Proč jsi to neřek rovnou?“ oboří se na brášku a nechávají nás být. Jdeme dál a já bílou hůlku neschovávám, trvá dlouho, než Martin znovu promluví.

„Co ta holka myslela tím, že slepé taky berou?“

Přemýšlím, co říct. O tomhle se nemluví. Ne s těmi, kteří odejdou. Když promluví, moje vlastní slova mě zradí.

„Myslela tím, že někteří slepi také odcházejí.“

„Slepi odcházejí, ale ty jsi neodešel. Proč?“ Martin zastavuje, oči má doširoka otevřené. Krčím rameny, protože nevím, doopravdy nevím a nezpomínám si, jaké to bylo, když jsem já sám měl osmé narozeniny.

03

Dříve jsme ze školy chodili každý zvlášť, já sám a Martin se svými kamarády, ale poslední dobou na mě bráška čeká.

„Ahoj Péto, nechceš vzít tašku?“ nabízí se několik spolužáků a dlouho trvá, než se jich zbavím. Soudíme se ulicemi a povídáme si.

„Měl by sis vzít hůl,“ říká bráška.

„Bílá hůl je pro slepce, kteří nic nevidí, a já naopak vidím až moc dobře,“ namítám.

„Mamka to chce.“

„Dneska ne,“ vrtím hlavou. Dnes nám do řecí moc není, i když je speciální den. Ve škole jsme byli naposledy. Naši si berou dovolenou, máme čtrnáct dní volna a pojedeme k jezeru. Jindy bychom plánovali, co všichni tam budeme dělat, ale tentokrát ne.

„Nechci nikam jet,“ říká najednou Martin. Musel to v sobě už nějakou dobu dusit.

„Bude to super, půjdeme na ryby, budeme jezdit na kole a zase si uděláme výlet na hrad,“ odvádím řeč a nutím se do bezstarostného tónu.

„Nemyslím jezero, myslím potok.“

Co bude potom? Mlčím, zahýbáme za roh, proti nám jde skupinka starších dívek. Jejich pozornost je okamžitě upřená na mě.

„Chytni mě,“ říkám, bráška mě bere za loket a já začínám předstírat slepého. Vytahuji skládací slepeckou hůlku a v pravidelném rytmu s ní okukávám chodník.

Cizí dívky na mě stejně nepřestávají koukat. Jsou všechny o hlavu vyšší než já, míří k nám a obklopují nás. Cítím ostrý pach levných voňavek smíchaný s potem. V dlani se mi objevuje Martinova ruka, pevně mě svírá.

„Co je mu?“ kýve hlavou největší z nich, robustní dívka s dvojitou bradou a rudými vlasy. Má hrubý, nedivný hlas. „Slepý přece taky berou!“

Nic neříkám, ale cítím, jak se bráška klepe strachem.

„Nepamatuju si na to.“

„Kam odejdu?“

Mlčím, vyschlo mi v puse. O těchhle věcech se opravdu nemluví.

„Do světa... na zkušenou...“ uchylují se k báchorce.

Kroutí hlavou.

„Holky říkaly, že už se nevrátím.“

Zatínám zuby, mám vztek na všechny rodiny, ve kterých jsou jenom dívky. Proč to říkají? Proč prostě nemůžou mlčet jako všichni ostatní?

„Co kdybych si něco udělal? Něco se zády, abych byl na voziku. Jakub také neodešel.“

„Takhle to nefunguje. Jakub je postižený od narození.“

„Kdy se vrátím?“

Najednou jen stojím a mlčky na něho zírám. Protože ještě nikdy se nikdo nevrátil. „Třeba taky neodejdeš.“

„Slibuješ?“ ptá se Martin a v jeho toužebných očích se odráží moje bledá tvář. „Tak slibuješ?“

Chtěl bych mu to slíbit, moc bych chtěl. Ale nemůžu slíbovat nesplnitelné. A nechci svému bráškově lhát, jako se někdy lže umírajícím. Držím v sobě malíčkatou jiskřičku naděje, že dokud to neudělám, můj bráška neumře.

Máme velký starý dům se zahradou. Z ulice není skoro vidět, vchod zakrývají vzrostlé rododendrony a po zdi se pne až do prvního patra břečtan. Dveře jsou odemčené, neklamně znamená, že mamka je doma a čeká na nás. Jakmile jsme uvnitř, jako bychom se ocitli v minulosti. Tak starodávně působí vstupní hala našeho domu, ponurá, s okny zakrytými těžkými závěsy. Filtř na brýlích mi zesvětla na úplné minimum, ale pod ním mám ještě jeden.

Jdeme po dřevěných, vrzajících schodech do prvního patra a vstupujeme do jídelny. Má okna na jih, je zalitá sluncem a filtr na brýlích se mi okamžitě ztmavuje. Jídelna je největší místnost v domě a vedou z ní dveře dál do domu. Napravo je obývací pokoj, koupelna a kuchyně a nalevo, s okny na východ, ložnice rodičů a dětský pokoj, který obýváme společně s bráškou.

Za naším pokojem je ještě jedna místnost, ale já ani Martin nevíme, co v ní je. Nesmíme tam, dveře zůstávají zamčené a klíč je tak dobře schovaný, že jsem ho ještě nenašel. Ale naši do tajné místnosti chodí, ze zahrady jsem několikrát viděl mamku, jak uvnitř myje okno. Ale přes záclony není do prvního patra vůbec vidět. Víme jen, že se na tajný pokoj nemáme ptát.

Mamka je doma a hned nás objímá. Brášku k sobě tiskne o něco déle, ale stejně se mi zdá, že přeci jen ne tak dlouho, jak by chtěla. S Martinem chystáme stůl na večer, potom se vrací táta z práce a všichni usedáme ke stolu.

Nejdříve se jen tak mlčí a pak si naši začínají povídat o dovolené.

Sedím a nevěřícně poslouchám. Jak se teď mohou bavit o tak banálních záležitostech? Nesnáším řeči o ničím! Nenávídím předstírání, že se nic neděje. Je práce vidět, že mamka se trápí! Občas se neudrží a její krásná tvář se zkrvívá, odhalí vrásky, kterých jsem si dříve nevšiml, a přitom jsou hluboké, jako by je měla od nepaměti.

Slunce dávno zapadlo, vyšly hvězdy, ale naštesti dnes nesvítí měsíc. V našem pokoji je téměř naprostá tma a já si konečně můžu sundat brýle a protřít si otláčený obličej. Vidím jako ve dne, až na to, že všechno je šedé. Sedím na posteli a pozoruji Martina. Spí, klidně oddechuje, ale mně se nechce spát. Vytahuji si knížku a zkouším číst. Nejde to, slova na papíře vůbec nevnímám.

Ztrácí se úplně všichni. Všichni kluci bez rozdílu. Když jim je osm let, přesně v den jejich narození, jdou spát a pak zmizí, rozplynou se jako pára nad hrncem. Jako když člověk luskné prsty. A nikdo proti tomu ještě nikdy nic nezmohl. Zůstávají jen kluci s nějakým postižením mozku. Jako Jakub po mozkové obrně nebo autista David. Nebo jako já, ačkoliv podle mnohých jsem vlastně úplně zdravý. Až na oči.

Mám extrémní světloplachost. Moje oči nesnáší světlo, a přitom si dokážu číst i ve tmě, ve které ostatní lidé nerozeznají ani špičku vlastního nosu. A tam, kde ostatní vidí normálně, musím nosit brýle, co vypadají jako svářečské. Samy se ztmavují podle intenzity světla, ale pod nimi je ještě jedno takřka úplně černé sklíčko, filtr, který si ovládám sám. Svoje brýle můžu sundat jen doma, když je úplná tma.

Zkouším si vzpomenout na zážitky, když mi bylo osm let, ale nejde mi to. Jako by všechny události kolem mých narozenin byly zahalené v mlze. Copak se tehdy nic nestalo? Copak všichni věděli, že neodejdu? Nevzpomínám si na oslavu, ani si nevybavuji dárky, které jsem tehdy dostal. Dávám si na oči masku, ale nemůžu usnout. Převaluji se dlouho do noci. Probuzení mi připravuje šok.

Bráška není ve své posteli!

Vyskakují, běžím do ložnice a už zdálky ho slyším. Musel vzlézt k rodičům ještě v noci. Teď tam leží a povídají si. Opatrně do pokoje nakukují.

„Umrů?“ ptá se Martin.

„Já nikam nechci,“ ozývá se najednou Martin.
„Snad bys nechtěl místo prázdnin chodit do školy?“ ptá se táta naoko legračně.

„Holky říkaly, že už se nevrátím.“

Táta mlčí, nasucho polyká. Je jako já. Také neví, co říct.

„Vrátíš se, jen nevíme kdy,“ říká mamka konejšivě.

„Kam odejdu?“ ptá se Martin.

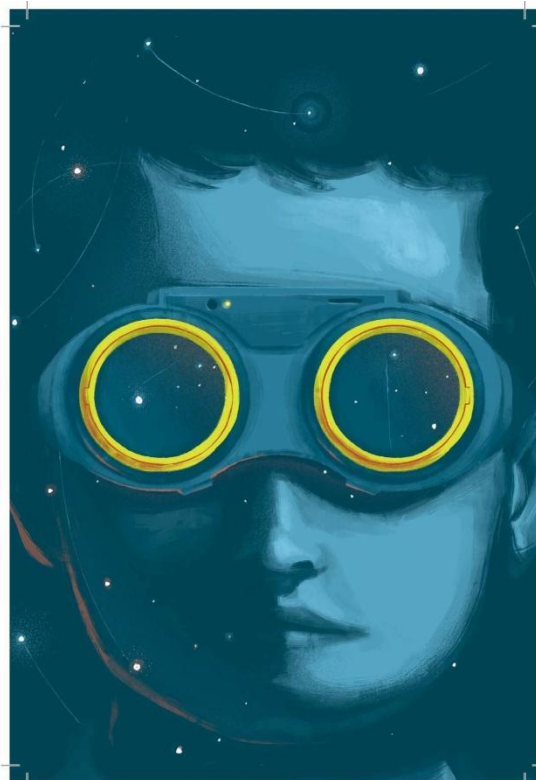
„Odejdeš do světa a zase se vrátíš.“

Chce se mi křičet, celý se klepu a dýchám, jako bych zrovna doběhl. Rodiče po mně házejí varovnými pohledy. Nechci nechat brášku odejít! Nevráti se! Nikdo se přece ještě nikdy nevrátil!

Táta vstává od stolu a přináší nějaké bonbony.

„Vezměte si, ale jen jeden.“

Martin si bere a potom si vezmu i já. Cucám bonbon a pomalu se tiším, můj dech se zklidňuje. Divám se okolo. Naše jídelna, stůl a židle, na stěnách fotky z dovolených a rodinných oslav, dveře do tajného pokoje. Všechno je pořád stejné a stejně také zůstane. Jen můj bráška bude za dva týdny nadobro pryč.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

„Ne,“ říká mamka se smutným úsměvem a hladí brášku po vlasech. Tajím dech, aby mi neuniklo jediné slovo.

„Kam teda půjdu?“

Mamka krátce vzdychá, bere ho za ruku a konejší, mluví pomalu a klidně. „To nevíme. Někam daleko.“

„Jak teda víte, že neumřu?“

„Ten, kdo tohle dělá, má velkou moc. A kdyby chtěl, mohl by nás odnést všechny a hned. Ale neudělá to. A proto si myslím, že to všechno má nějaký jiný smysl. Nevím jaký. Ale můžeme doufat, že se zase vrátíš.“

„A to ti někdo řekl?“

„Ne, ale věřím tomu.“

„Jako když lidé věří v boha?“ domáhá se bráška vysvětlení nevysvětlitelného.

„Je to podobné...“

„Bojím se...“ Martin začíná plakat. Překonávám touhu vběhnout do ložnice a oba obejmout.

„Já se také bojím,“ ozývá se sotva slyšitelný maminčin hlas. „Ale ať už půjdeš kamkoliv, budu tady na tebe čekat.“

„To jdu k bohu?“

„Některí lidé věří v boha, ale já věřím,“ říká a marně se snaží zkrotit poskakující hlas, „že se zase všichni vrátíte.“

Zoufale zatínám zuby, zrychluje se mi dech. Jak může Martinovi takhle lhát? Jak tomuhle může věřit? Jak vůbec může kdokoliv věřit v cokoli? Nechápu to. Je to tak zbabělá! Nic nedělat, jen věřit, že... že...

Některí lidé věří, že kluci odcházejí k bohu. Nebo k Ježíšovi do nebe. Ale jiní tvrdí, že tahle cesta vede jenom do pekla.

19

i kdyby to mělo sebrat nás oba. *Slibuji, bráško, že já tě samotného nepustím!*

Minuty letí jako splašené.

Musel jsem usnout, zdá se mi sen. Pohybuji se temnými chodbami, jsem podivně lehký, skoro jako bych se vznášel. Jsem někde v podzemí, možná ve sklepení hradu, který jsme navštívili o prázdninách. Procházím chodbami, v dalece slyším podivné rychlé dunění. Jsem u schodiště, stoupám, vidím odlesk světla. Něco mě nutí zrychlit. Spěchám nahoru...

Najednou se sen mění. Ležím ve své posteli, ale určitě ještě spím, protože kousek od mé postele se vznáší něco divného. Duhová, pulzující koule velikosti tenisového míčku. Září, ale nejsem oslněný, i když brýle nemám. Vstávám, abych lépe viděl. Po obvodu koule se cosi vlní, věc připomíná křídla či snad ploutve čerící vodu. Natahuji ruku, ale objekt se vzdaluje. Jdu za ním, vycházím z pokoje do jídelny a sleduji mihotající se paprsky. Jako by mě lákaly, vedou mě okolo stolu ke dveřím do ložnice rodičů. Sleduji vznášející se věc jako uhranutý – ve snu člověk nemá vlastní vůli – a potom jsem uvnitř.

Všichni spí, vidím mámu a tátu u postele, i ostatní dospělí v křeslech okolo. Jen brášku chvíli hledám, než ho spatřím ležet uprostřed lůžka rodičů. Světelný průvodce se zastavuje přímo nad ním a nyní tepe klidným, příjemným světlem. Náhle zhasíná, mizí a mně trvá jeden nádech a výdech, než si uvědomím, že tohle není sen. Musel jsem usnout a naši mě přenesli do mé postele.

Hruza mi svírá hrdlo. Nejsem schopen se ani nadechnout, natož něco udělat, vytknout, vrhnout se vpřed.

Z ničeho nic, jako by vyrostl z postele, se u Martina objevuje bílý stín, vzápětí druhý a třetí. Míhají se, roztahují se a spojují, splývají v jeden a brášku celého zakrývají. A potom, dříve než stačím mrknout, jsou stíny pryč a postel je prázdná, pokrývka leží volně, jako by pod ní nikdy nikdo nebyl.

Bráška je pryč! Lapám po dechu a pak řvu a řvu a ostatní se probouzejí, chytají mě a já pořád křičím. Náhle cítím krátké pichnutí a potom už je jenom tma.

21

06

Už zbývá jen pár dní. Běží jako splašené, dovolená je pryč, jako by nikdy nebyla, a my jsme zpátky. Přijíždí přibuzenstvo. Babička s dědou a také strýc a teta, jen malé sestřenice nechali doma.

Oslava je dva dny předem. Bráška dostává obrovskou stavebnici. Jindy bychom se hádali, kdo bude stavět, a tahali se o kostičky, ale teď ne. Sedím a v hromadě dílků hledám ty správné, které podávám bráškovi. Je podivně klidný, dlouho se na nic nezeptal. Říkám, že potřebuji lépe vidět na návod a sedám si naschválně tak, abych se ho dotýkal.

A pak je večer, sedíme u večeře a téměř se nemluví. Bráška je klidný a bere si zase bonbon, ale já nechci.

V noci se dlouho převaluji, pak upřeně koukám na brášku. Za dvacet čtyři hodin už tady nebude. Vstávám, jdu k němu a dívám se, jak dýchá.

„Nepustím tě. Nenechám tě odejít!“ říkám. Teprve nad ránem se mi podaří usnout.

Celý den jsem jako na trní. Pozoruji maminku, její oči jsou rudé od pláče a nevyspaní. Vím, že pláče, přestože se snaží přede mnou nedat nic znát.

Proč něco neudělají? Jsou přeci dospělí! Říkají, že je to nevyhnutelné. Když vidím ty bezradné, odevzdané obličeje, chce se mi křičet. *Udělejte něco! Nějak tomu zabraňte!* Ale nevydám ze sebe ani slovo. Copak jim můžu něco vyčítat?

Po večeři se jdeme s bráškou umýt. Dnes bude spát v ložnici rodičů. Když ho ukládáme do postele, přes slzy nevidím a pak už ani brečet nemůžu. Ať si pro něho přide cokoli, já ho nedám!

V domě se zhasíná, nastává noc a my sedíme v ložnici.

Jsem rozhodnutý neusnout. Sedám si co nejlíže k bráškovi a chytám ho za ruku. Spí tak tvrdě, že se ani nepohne. Svírám tu ruku nejvíce, co to jde. Udržím ho,

20

07

Bolest je strašná, teď o něco menší než v momentě, kdy jsem si nedověděl představit, jak život půjde dál bez Martina. Dny trávím v pracovních v přitím, protože sem návštěvy nechodí. Nechci s nikým mluvit. Bojím se doby, kdy budu muset zpátky do školy.

Stěny pracovní jsou do posledního místečka zaplněné policiemi s knihami, v rohu stojí těžký psací stůl se zásuvkami a uprostřed místnosti je nízký kulatý stůlek se skleněnou deskou a dvě vysoká polstrovaná křesla. Okna jsou zatemněná. Uvnitř panuje taková tma, že mi stačí jen obyčejné černé brýle.

Sedím v jednom z křesel a koukám do knížek. Už mi nikdo nebrání číst knihy z vrchní police. Knihy o odcházení. Čtu jednu za druhou, ale otázka „Proč?“ nemá uspokojivou odpověď.

Z haly se ozývá tlumený hovor následovaný krátkým zaskřípáním kliky.

Do pracovní nakukuje táta.

„Máš návštěvu,“ říká klidně a mě zaplavuje vlna odporu. Nechci s nikým mluvit!

Slyším otce, jak někoho posílá domů, a dál umíněně koukám do tlusté knížky. Nikoho tady nechci!

Dveře se zavírají, ale dotyčný zůstává u dveří. Něco mě nutí zvednout hlavu.

Anežka.

Poprvé po několika dnech mi těžně dech a zrychluje se tep.

Stojí na prahu místnosti a naplíná oči do tmy, v rukou má dlouhou krabici s mašlí. Chvilku ji trvá, než se rozkoulá, pak pomalu kráčí směrem ke mně, každý její krok je doprovázený vrzáním podlahy.

Okamžik nerozhodně stojí, na druhý pokus nahmatá opěradlo vysokého křesla naproti mně a sedá si na jeho okraj.

Nic než říkám, jen na ni zírám a ani se nehnu. Má na

22

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

sobě docela pěkné modré šaty a bílé punčochy s bílými botami. Vlasý sepnuté sponkami má ozdobené modrými květinami. Divá se přímo na mě.

Čeká, jestli něco řeknu?

Nervózně svírá krabici a potom se snaží rozvázat stuhu. Jen po hmatu jede po stůžce a chvíli zápasí s uzlem na mašli. Když se jí daří ho rozplest, sundává víko od krabice a vytahuje obrovskou svíci. Staví ji na stůlek vedle nás. Svíčka je zdobená modrými květy a Anežka s ní otáčí, dokud ke mně není obrácen velký kříž.

Svíce odevzdání, za brášku.

Dál sedím a dívám se, jak Anežka vrací stuhu do krabice, na vrch přiklápí víko a vše odkládá na stůlek vedle sebe.

Potom se mračí, ve tmě místnosti mě asi sotva vidí. Chtěl bych něco říct, ale nevím co. Napadají mě jen samé hloupé věty a zbytečná slova.

Anežka vstává, otáčí se k odchodu.

Rychle se zvedám z křesla, ale v hlavě mám úplně prázdnou.

Anežka zastavuje, váhá. Najednou udělá krok ke mně, pak druhý, třetí. Je tak blízko, že by se mě mohla dotknout. Zírá na mě, zorničky má ve tmě rozšířené. Jenže její krásné oči se neusmívají. Volají o pomoc. Ale tady nikdo pomoci nedokáže.

Náhle zvedá ruce, její prsty se letmo dotýkají mé tváře. Tajím dech, Anežka mi sundává brýle.

Zavírám oči, musím, držím víčka pevně sevřená. Vnímám její přítomnost a cítím sladkou vůni. Vše trvá jen krátce a já si představuji, jak se kaboní, že mi nemůže pohlédnout do očí. Podlaha vrže, brýle se slabým cinknutím dopadají na skleněnou desku stolu, kroky se vzdalují.

Poprvé za těch několik dní cítím, že zase žiju. Srdce mi tlouče v hrudi a nechci, aby to hned skončilo.

Klika u dveří zaskřípe. Chci promluvit, nějak ji zadržet, a tak vyhrknu první věc, co mě napadá.

„Viděl jsem je!“

Stále mám zavřené oči a představuji si, jak stojí u dveří, naplůt otočená do místnosti, ruku na klíče a obočí tážavě zvednuté. Naplně všechny své smysly do tmy, čeká, zda řeknu víc, jestli něco vysvětlím.

„Viděl jsem příznaky, které mi odnesly brášku.“

23

Povídají si o svých plánech při snídani.

„Půjdeš s námi, Petře?“ ptá se táta, ale jinak než obvykle. Nemusím.

Vrtím hlavou a rýpu se v jídle.

„Nech ho doma,“ brání mě mamka. „Je neděle, ve městě bude chaos.“

Neděle. To jsou trhy na náměstí s hudbou, v poledne budou znit zvoný a lidé půjdou z kostela.

„Půjdu s vámi,“ říkám a uhybám překvapeným pohledům.

Město je plné lidí a aut. Hraje hlasitá hudba, člověk občas neslyší vlastního slova. Jen tak bloudíme po trzích, potkáváme mamčiný známé, kteří nám vyjadřují soustrast, a já jsem zase pro jednou rád, že mám brýle a nikdo mi nevidí do očí. Každou chvíli kontroluji čas, a jak se blíží poledne, nenápadně vedu naše na druhou stranu náměstí.

Zvoný kostela Odevzdání se rozeznávají a zevnitř začínají vycházet lidé. Celé procesí, v popředí jdou svatebčané. Ženich je docela starý a nevěsta úplně mladičká, tak je tomu teď čím dál častěji. Za nimi jdou další lidé, které neznám. Začínám se obávat, že oni dnes v kostele nebyli. Ale jsou tam, vzadu poznávám starší sestry Anežky. Kráčí za svými rodiči a za ruce vedou svého téměř osmiletého bratra. Anežka jde poslední.

Objevuje se nějaký vzdálený příbuzný a baví se s mamkou a tátou.

Využívám situace, odděluji se a zamíchávám se mezi procesí. Vzápětí jsem u Anežky. Nedává najevo, že o mně ví, a kouká před sebe. Potlačuji nutkání se jí dotknout. Jdeme vedle sebe a moje srdce buší jako pomínuté. Průvod zastavuje u přechodu, je červená a já vím, že až se rozsvítí zelená, Anežka přejde a už ji nevidím. Chytám ji za ruku a pevně svírám. Chce se vytrhnout, otáčíme se na sebe. A já říkám ten nesmysl, co mi v hlavě vrtá již několik dní. Náhle mi všechno dochází, jsem si jistý jako nikdy předtím.

„Zachráním ho,“ křičím, ale v rámsu okolo mi stejně musí odečítat ze rtů. „Zachráním tvého bratra!“

Neusmívá se. Zuby zatnuté, rty pevně sevřené, její oči se zlobí.

Nevěří mi.

Pouštím její ruku a strhávám si brýle, zaplavuje mě oslňující bílá zář. Na kratičky okamžik světlo vydržím. Pak zavírám oči, ale pálí mě i přes pevně sevřená víčka, i přes dlaně, do kterých schovávám obličej. Nic nevidím, na sítnici mi jako atomovky vybuchují záblesky světla.

25

08

Klika vrzne, dveře bouchnou a Anežka je pryč. Sesouvám se zpátky do křesla.

To nebyly stíny, ale příznaky. Přišery, co sebraly Martinka! Uvědomuji si, že už jsem je viděl. Vybarvují si okamžik před čtyřmi lety, když si přišly pro mě.

Jsem si jistý, že jsem na ně koukal stejně jako před pár dny. Byly v dálce přede mnou, nikoliv... Náhle se mi v hlavě zjevuje obraz příšer stojících okolo mě.

Přišly si pro mě, ale neodnesly mě!

Protože jsem se probudil?

Pokud mě vztit chtěly, ale nakonec nechaly být, znamená to... co vlastně?

Sedím v křesle a v hlavě mi úplně vše. V představě se mi mísí obrazy příšer tančících okolo mě s příznaky, které sleduji zpovzdálí.

Proč mě nesebraly?

Kvůli mým očím? Proč si myslím, že důvodem není můj zrak? Vždyť někteří kluci se skutečnou poruchou zraku odešli.

Navštíví každého a teprve potom se rozhodnou, koho odnesou a koho ne?

Může můj zrak za to, že je vidím? Jsem snad jediný na světě, kdo je vidí? Právě proto jsem jim utekl? Odkdy mám vlastně svoji oční vadu? Jdu do jídelny a prohlížím si fotky. Na těch, kde jsem úplně malé dítě, brýle nemám. Nikdy dříve mi to nepřišlo divné.

Ani nevím jak, najednou stojím u dveří do tajného pokoje a po tisíci marně zkouším kliku.

Co se stalo, když mi byly tři?

Zeptat se našich se neodvažuji, mám o ně strach. Mamka vypadá úplně jinak než dřív. Její vrásky se prohloubily a úplně ji změnily. Jsou ostré ryhy kolem dříve tak krásných očí, teď opuchlých od pláče, nové? Nebo jenom já je nevidím?

Uplynulo několik dní, naši se poprvé chystají ven.

24

09

Ani nevím, kdo zavolal naše. Odvedli mě slepého domů a zavolali lékaře, viděl jsem začal až za několik dní.

Když člověk najednou přestane vidět, má spoustu času na přemýšlení. Treba o tom, co se chystá udělat. Už mám všechno promyšlené, ale kdykoliv si uvědomím, co vlastně chystám, sevrou se mi útroby. A pořád nevím, jestli je vůbec šance, aby to fungovalo.

Pochopila?

Před čtyřmi lety mě příznaky nesebraly, protože nechtěly, nebo protože jsem jim to překazil? Ted' je to jedno. Záleží jen na tom, kam všechny odnášejí. Co se s námi děje?

Lidé z církve Odevzdání věří, že kluci odchází k bohu. Ale kdyby tomu tak doopravdy bylo, kdyby tomu věřili, proč by se potom Anežka tak strašně trápila? Nerozumím tomu.

Mamka mi vynadala, co že jsem to udělal. Táta zprvu mlčel a poté řekl něco ve smyslu, že teď mám smůlu a musím být pořádku doma.

Sedím v pracovně a znovu hltám všechny knížky, co kdy vyšly o odcházení. Vim všechno, co jsem se mohl dočíst, znám nespočet teorií. Všechny ty výmysly o temné magii, tajných zločineckých organizacích, skrytých podzemních říších a dírách do jiných dimenzí. Ale nic z toho mi nedává smysl.

Dny ubíhají a já stále nechodím do školy. Až příští týden, říkají rodiče. Cítím stále větší napětí, čím dál víc se obávám, že Anežka nepochopila. Nebo pochopila, ale nevěří mi. Anebo věří, a stejně nic nezmůže.

Zkouším číst nějakou filozofickou knihu, ale nerozumím slovům a nesoustředím se. Je čtvrtek, zítra pátek a potom už bude sobota. Čekání je k nevydržení, chodím do schránky pro poštu.

„Čekáš nějaký dopis, Petře?“ ptá se mamka a já vrtím hlavou.

26

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

I v pátek je schránka prázdná, přišly jen noviny, pošťák kroutí hlavou. U oběda se štourám v jídle a potom jdu zpátky do pracovní. Přemýšlím, koho znám dalšího, ale nikdo mě nenapadá. Můj plán nevyšel.

Do pracovní nakukuje táta.

„Přišel ti dopis, Petře.“

Srdce se mi na okamžik bolestivě sevře. Koukám na obálku, ani malou, ani velkou, z tvrdého papíru. Je adresovaná přímo mně, ale nemá známku ani poštovní razítko. Psaní musel někdo přinést. Má jméno je napsané úhledným písmem, které umí jen dívky. Nervózně dopis otevírám. Zaplavuje mě takový ten pocit, když člověk dosáhne něčeho, čeho se ve skutečnosti bojí.

Ukazuji dopis rodičům.

„Pozvánka na osmou svátost?“ diví se táta a zkoumavě si mě prohlíží.

„Víš, co to znamená, Petře?“ ptá se maminka a krásný oblíček se jí svírá starostí.

Přikývnu. Osmá svátost je svátost odevzdání. Tak říkají v Anežčině církvi obřadu, při kterém odchází někdo od nich.

„Nemyslíš si, že bys tam měl jít,“ říká mamka, ale táta nesouhlasí a začnou se dohadovat. Jdu do našeho pokoje, vlastně teď do svého pokoje.

„Potřebuje vlastní způsob, jak se s tím vyrovnat,“ slyším říkat táta a pak je ticho, představuji si, jak maminka pokyvuje hlavou, možná schovává tvář do dlani.

Je sobota a já mám hrozný výčítky. Když pomyslím na svůj plán, celý se rozklepu. Čítím strašnou vinu, skoro se nedokážu podívat mamce do tváře. Ale když vidím její opuchlé oči a vrásky, které se zase o něco prohloubily, znovu se utvrdím ve svém rozhodnutí.

U večera sotva dokážu pozít pár soust. Venku hřmí, v noci má přšet a foukat silný vítr. Táta říká, že mě odveze. Je mi to jedno.

Hrdlo se mi svírá, je mi skoro na omdlení. Navenek se snažím tvářit, že o nic nejde, že jsem úplně v pohodě. Ale při loučení s maminkou vše málem pokazím. Pevně ji objímám, ale ne tak moc, jak bych chtěl.

„Myslíš, že to zvládneš?“ ptá se a zase se objevují ty osklivé vrásky.

Přikývnu, беру do ruky krabici se svíci, kterou přinesl táta, a jdu se obléct.

Venku prší, voda padá v hustých provazech a zaplavuje přední sklo.

27

10

Dům Anežčiny rodičů je ještě starší a větší než náš, s vysokými obloukovitými okny a s širokými schody před vchodem. Jdu dovnitř, předávám svíci a svlékám si bundu, která je po cestě od branky ke dveřím úplně promočená.

Dům je plný neznámých lidí, a jakmile vstoupím, řada z nich mě dlouze zkoumá. Jsem rád, že mám své brýle a lidé mě nevidí do očí. Nemohou uvěřit, že někdo jako já - někdo mého věku - tady vůbec může být. Pátavých pohledů mě zbavuje jakási starší paní. Vede mě do místnosti, kde je spousta jídla na stolech, ale lidé moc nejedí, jen postávají a šeptají.

Nechávám si vnutit talířek s trochou jídla a pak stojím a rozhlížím se okolo. Anežku ani její sestry nikde nevidím. Hrkne ve mně, že jsem v jiném domě, ale potom zahlédnu jejího otce, jak vchází do dalšího pokoje.

Opatrně se k němu přesuň a při pohledu dovnitř zkamením.

Místnost je osvětlená jen kruhem obřích svíců, které vrhají světlo na Anežčinu bratra. Leží uprostřed, na lůžku pokrytém květinami. Vypadá jako mrtvý, ale já vím, že jen spí, asi je omámený. Jsou u něho jeho sestry a rodiče, klečí okolo, ruce sepejate v modlitbě. Stěží nacházím Anežku, zvedá hlavu a naše pohledy se setkávají. I na dálku vidím její zoufalé oči volající o pomoc.

Přichází kněz. Začíná obřad, pokoj se plní lidmi. Nevnímám pronášená slova ani nic okolo, špatně se mi dýchá a z těžkého vzduchu se mi točí hlava. Není kam si sednout, všichni stojí a pak si kleknou a modlí se a já s nimi, i když slova žádné modlitby neznám.

Venku se zvedá vítr, kapky vody dopadají na okenní tabulky. Tuším, že čas se blíží. Zkouším si sundat brýle, ale nemůžu, svíce svítí ostrým světlem a nutí mě si černá skla zase nasadit. Chvilu nic nevidím, před očima mi poskakují barevné fleky.

29

Táta jede pomalu, jako by mi ještě dával šanci si vše rozmyslet, cesta trvá neuvěřitelně dlouho. Vnímám každou zatáčku, každou křižovatku a přejí si, aby cesta nikdy neskočila. Je téměř úplná tma a asi bych si mohl sundat brýle, to by však táta viděl můj vyčštěný pohled. Skoro si přejí, aby se tak stalo a zavezl mě zpátky domů. Ale stačí si vzpomenout na mamčin pomáchaný oblíček, zvrátný smutek k nepoznání, a jsem rozhodnutý to udělat.

28

V dále zní kostelní zvon, je půlnoc a za moment to přijde. Mám strach, že ztuhnou stejně jako u nás doma. Jsem jako na trní. Lidé okolo mumlají neznámou modlitbu, větve stromu narážejí do okna a svíce oslňují natolik, že na lůžko s Anežčiny bratrem nevidím.

Každým okamžikem bude konec a v místnosti je takové dusno, že snad omdlím. V náhlém vlnutí vyskakují a vrhám se k oknu. Nejde otevřít. Zoufale lomcuji s klíčkou, konečně povoluje. Porýv větru rozráží okenní křídla od sebe a závan čerstvého vzduchu se dere do místnosti. Svíce zhasínají, chvatně si strhávám brýle z očí.

Jsem teď strašně daleko od lůžka. Mám už vystartovat? Jestli se přízraky objeví právě teď, nestihnu to!

Jako ve snu se nad ležícím chlapcem zjevuje malá duhová koule s vlnicemi se paprsky světla. Rozhlížím se po ostatních, ale nikdo kromě mě ji nevidí. Koule je stejná jako u nás doma, zase pulzuje, ale dnes úplně jinak, dnes světlo nekonejší, ale zneklidňuje, tělo mi zaplavuje adrenalin. Světlo mizí a já se dávám do pohybu.

Dupu po podlaze jako o život, o život svého brásky.

Cesta doprostřed místnosti trvá celou věčnost. Nemůžu to stihnout! Do někoho narážím, vrávorám, ale běžím dál, kolem mě se mihají vyjevené tváře. Kdosi mě chytá za košili, ale vytrhávám se. Odrážím se a letím vzduchem.

Na lůžko dopadám vleče a koleno zasahují chlapce.

Na posteli se zjevují bílé stíny, mihají se okolo ležící postavy a celou ji obklopují. Vší silou norím ruce pod dětské tělo a jediným trhnutím ho shazuju dolů.

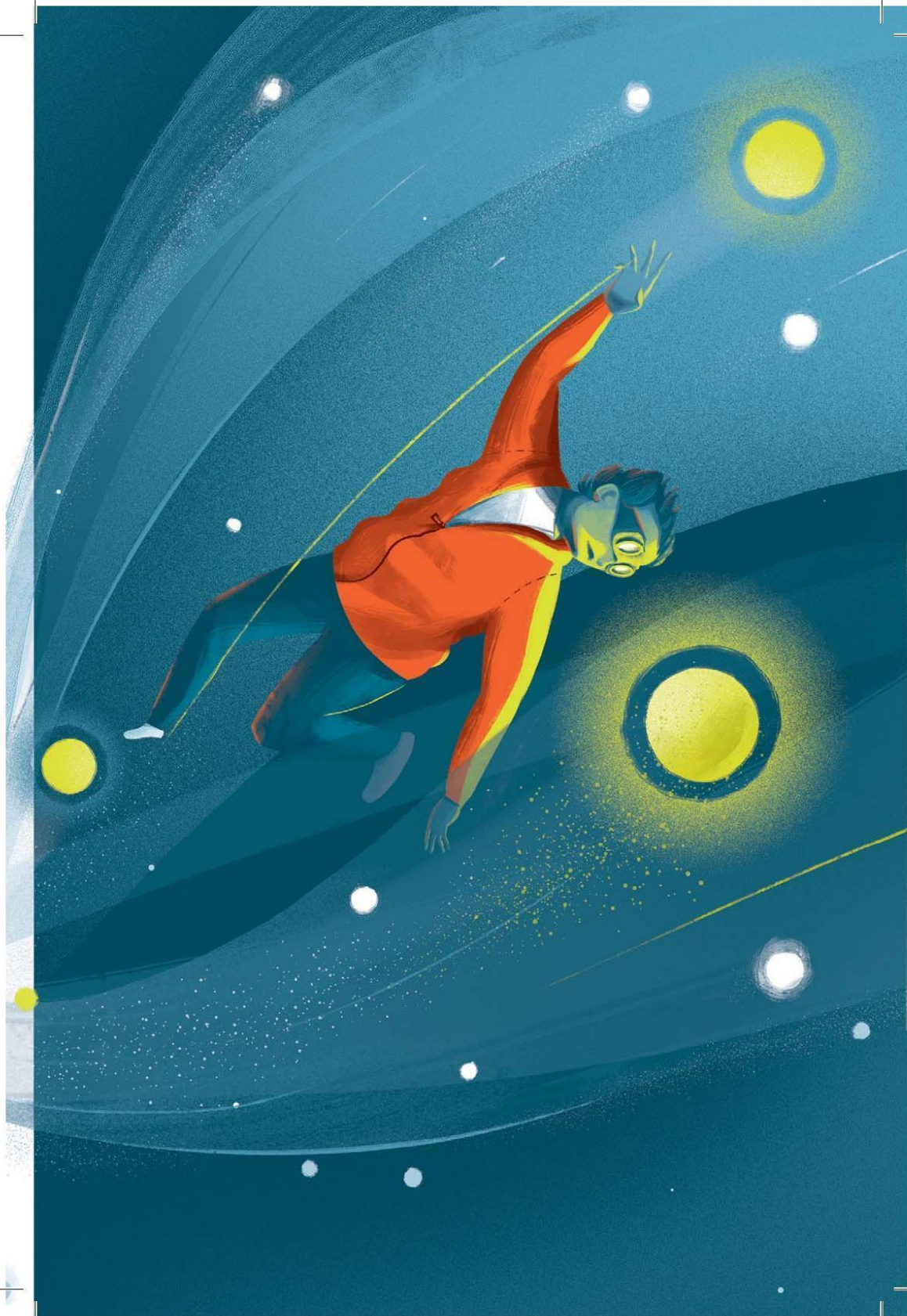
Tak prudce, že sám ztrácím rovnováhu

a padám za ním.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Seznam zdrojů:

BAKEŠ, Štěpán. *Český ráj, kraj mého srdce*. s. 11 IN: Žáci ZŠ Turnov, Žižkova 518, příspěvková organizace. *Naslouchej a vyprávěj aneb Pohádky a pověsti Českého ráje*. Obecně prospěšná společnost pro Český ráj ve spolupráci s Městskou knihovnou Antonína Marka a Základní školou Turnov, Žižkova 518, Turnov, 2020. 234 s. ISBN: 978-80-270-7156-2.

BUBEN, Milan: *Encyklopedie heraldiky: Světská a církevní titulatura a realie*. Praha: Libri, 2003. 512 s. ISBN 80-7277-135-3.

ČTVRTEK, Václav. *Cipísek*. Praha: Albatros, 1975. 170 s.

ČTVRTEK, Václav. *Manka*. Praha: Albatros, 1979. 180 s.

ČTVRTEK, Václav. *Rumcajs*. Praha: Albatros, 1970. 134 s.

ČTVRTEK, Václav. *O makové panence a motýlu Emanuelovi*. Praha: Albatros, 2017. 23 s. ISBN 978-80-00-04681-5.

ČTVRTEK, Václav. *Pohádky z Pařezové chaloupky Křemílka a Vochomůrky*. Praha: Albatros, 1974. 118 s.

ČTVRTEK, Václav. *Říkání o víle Amálce*. Praha: Albatros, 2003. 85 s. ISBN 80-00-01140-9.

DAVID, Petr – SOUKUP Vladimír a kol. *Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku. Český ráj – Turnovsko*. Praha: S&D, 2002. 119 s. ISBN 80-86050-99-8.

DVOŘÁK, Václav. *Já, Finis*. Václav Dvořák, 2020. 292s. ISBN 978-80-270-7635-2.

KŇAP, Jaroslav – TŮMA, Jan: *Zlatá stezka Českého ráje. Putování po přírodních krásách a historických zajímavostech*, Karpana, 2007. s. 50-55, 118-123. ISBN 978-80-903952-0-6.

LEDNICKÁ, Blanka. *Sestavte si rodokmen: pátráme po svých předcích*. Praha: Grada, 2012. 176 s. ISBN 978-80-247-4069-0.

MAREČKOVÁ, Marie. *Příručka praktické genealogie*. Praha: Paseka, 2005. 200 s. ISBN 80-7185-769-6.

MAREK, David. *Z velkého Turnova. Podoba města v časech nedávno minulých*. Turnov: Muzeum Českého ráje v Turnově, 2014. 160 s. ISBN 908-80-87416-18-1.

PETERKA, Josef. *Cesta k rodinným kořenům: aneb Praktická příručka občanské genealogie*. Praha: Libri, 2006. 376 s. ISBN 80-7277-307-0.

PETIŠKA, Eduard. *Čtení o hradech, zámcích a městech*. Praha: Albatros, 1989. s. 73 – 75, s. 89 – 91.

PODOBSKÝ, Jaroslav. *Básně na Trosky*, Rovensko pod Troskami, 1951, s. 3-4, 8-9, 12.

VÁVRA, David. *Libereckým krajem. Hrady a zámky*. Liberecký kraj, 2006. s. 138-143.

WEISS, Siegfried – NEVRLÝ, Miloslav. *Kouzelný Český ráj*. Píchovice: BUK, 2001. 279 s. ISBN 80-902862-0-8.

<http://www.heraldika-terminologie.cz/mapa-o-historickem-znaku-mesta-turnova-ii-cast-842>
(13. 8. 2021).

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Seznam obrázků:

Příloha 4.1.1

<https://mapy.cz/zakladni?x=15.1613487&y=50.5894384&z=17&q=Turnov&source=muni&id=2751>
(23. 8. 2021).

Příloha 4.1.2 a Příloha 5.1.1

Fotografie: Lucie Zoulová.

Příloha 4.2.1

Fotografie: Archiv Muzea Českého ráje v Turnově.

Příloha 4.2.2

Texty: Antonín Mojsl, Muzeum Českého ráje v Turnově

Příloha 5.2.1

Fotografie: Lucie Zoulová.

Příloha 4.2.3

Fotografie: Archiv Muzea Českého ráje v Turnově.

Příloha 4.3.1

Vytvořila: Lucie Zoulová.

Příloha 4.3.2

ŠIMÁK, Josef, Vítězslav. *Příběhy města Turnova nad Jizerou. Díl I. Od založení do roku 1620*. Turnov: Museum turnovské, 1903. Rozrod Markvarticů (nestránkovaná příloha).

ZOUL SAJBT, Jiří. *Pěňčín v období středověku. Pěňčín: život mezi Ještědem a Jizerou*. Pěňčín, 2020. s. 39 – 47. ISBN 978-80-270-8568-2.

Příloha 5.3.2

MAREČKOVÁ, Marie. *Příručka praktické genealogie*. Praha: Paseka, 2005. Nestránkovaná příloha. ISBN 80-7185-769-6.

Fotografie: Lucie Zoulová.

Příloha 4.4.1 a Příloha 4.4.2

Fotografie: Archiv Muzea Českého ráje v Turnově.

Příloha 4.5.1

PETIŠKA, Eduard. *Čtení o hradech, zámcích a městech*. Praha: Albatros, 1989. s. 73 – 75.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Příloha 4.5.2 a Příloha 5.5.1

Obr. 1 – 4 HARTMAN, Petr. Muzeum Českého ráje v Turnově.

Obr. 5 VitVit. Erb pánů z Michalovic a ze Zvířetic. CC BY-SA 4.0.

Obr. 6 <https://www.mvcr.cz/clanek/statni-symboly-ceske-republiky.aspx> (18. 8. 2021).

Obr. 7 Pavel Fric. Znak Moravy – moravská orlice. CC BY-SA 4.0.

Obr. 8 Lukáš Mižoch. Moderní verze historického znaku Slezska. CC0.

Obr. 9 Turnov <http://www.heraldika-terminologie.cz/obrcl--840-2359> (18.8.2021).

Obr. 10 Michelangelo2204. Erb Šternberků. CC BY-SA 4.0.

Obr. 11 Adolf Matthias Hildebrandt. Původní erb pánů z Rožmberka. CC0.

Obr. 12 Jiří Louda. Erb Pernštejnů. CC0.

Příloha 4.5.3, Příloha 4.5.4 a Příloha 4.5.5

BUBEN, Milan: *Encyklopedie heraldiky: Světská a církevní titulatura a realie*. Praha: Libri, 2003. s. 14-19, 68-69, 306-307. ISBN 80-7277-135-3.

Příloha 4.5.7

Vytvořila: Lucie Zoulová.

Příloha 4.6.1

Vytvořila: Adéla Prádlerová.

Fotografie: Archiv Městské knihovny Antonína Marka.

Příloha 4.6.2, Příloha 4.6.3, Příloha 4.6.4 a Příloha 4.6.7

Archiv Městské knihovny Antonína Marka.

Příloha 4.6.5 a Příloha 4.6.6

Vytvořila: Adéla Prádlerová

Příloha 5.6.1

Fotografie: Lucie Zoulová.

Příloha 4.7.1

Archiv Muzea Českého ráje v Turnově.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Příloha 4.7.2

PETIŠKA, Eduard. *Čtení o hradech, zámcích a městech*. Praha: Albatros, 1989. s. 89 – 91.

Příloha 4.7.3

ČTVRTEK, Václav. *Cipísek*. Praha: Albatros, 1975. s. 96.

ČTVRTEK, Václav. *O makové panence a motýlu Emanuelovi*. Praha: Albatros, 2017. s. 21. ISBN 978-80-00-04681-5.

ČTVRTEK, Václav. *Pohádky z Pařezové chaloupky Křemílka a Vochomůrky*. Praha: Albatros, 1974. s. 34.

ČTVRTEK, Václav. *Říkání o víle Amálce*. Praha: Albatros, 2003. s. 33. ISBN 80-00-01140-9.

Příloha 4.7.4

BAKEŠ, Štěpán. *Český ráj, kraj mého srdce*. s. 11 IN: Žáci ZŠ Turnov, Žižkova 518, příspěvková organizace. *Naslouchej a vyprávěj aneb Pohádky a pověsti Českého ráje*. Obecně prospěšná společnost pro Český ráj ve spolupráci s Městskou knihovnou Antonína Marka a Základní školou Turnov, Žižkova 518, Turnov, 2020. 234 s. ISBN: 978-80-270-7156-2.

Příloha 4.7.5

KŇAP, Jaroslav – TŮMA, Jan: *Zlatá stezka Českého ráje. Putování po přírodních krásách a historických zajímavostech*, Karpana, 2007. s. 118-123. ISBN 978-80-903952-0-6.

Příloha 4.7.6

KŇAP, Jaroslav – TŮMA, Jan: *Zlatá stezka Českého ráje. Putování po přírodních krásách a historických zajímavostech*, Karpana, 2007. s. 50-55. ISBN 978-80-903952-0-6.

Příloha 5.7.2

Fotografie: Lucie Zoulová.

Příloha 5.7.4

Práce žáků 8. A, ZŠ Skálova, Turnov. Leontýna Komárková, Eliška Krámská, Anna Hozdecká, Jan Oliver Holubka, Karolína Mikysková.

Příloha 4.8.1

DVOŘÁK, Václav. *Já, Finis*. Václav Dvořák, 2020. s. 7-31. ISBN 978-80-270-7635-2.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY